

**JMG – INSTITUTIONEN FÖR
JOURNALISTIK, MEDIER OCH
KOMMUNIKATION**

”HAR JAG EN BOK I ÖRONEN KAN JAG GÅ HUR LÅNGT SOM HELST”

En kvalitativ studie om användares relation till ljudböcker
jämfört med tryckta böcker

Henrietta Lundkvist

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	Medie- och kommunikationsvetarprogrammet, MK1501
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	HT 2023
Handledare:	Maria Elliot
Kursansvarig:	Malin Sveningsson

Abstract

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	Medie- och kommunikationsvetarprogrammet, MK1501
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	HT 2023
Handledare:	Maria Elliot
Kursansvarig:	Malin Sveningsson
Sidantal:	50
Antal ord:	16 845
Nyckelord:	Digital konvergens, streaming, algoritmer, ljudböcker, plattformar, uses & gratifications, affordances

---

Syfte: Syftet med uppsatsen är att förstå användares konsumtionsvanor gällande litteratur, både i fysiskt format och streamat ljudboksformat.

Teori: Uses & gratifications theory (användningsforskning)

Metod: Kvalitativa intervjuer

Material: Individuella intervjuer med totalt nio respondenter som samtliga är aktiva användare av en eller flera ljudboksappar. Intervjuerna skedde främst via videosamtal på Zoom men även på plats.

Resultat: Studien kom fram till att användare av ljudbokstjänster sällan lyssnar utan att utföra en annan aktivitet samtidigt. Anledningen till 'multitaskingen' handlade om bakomliggande känslor som tristess, eskapism och bekvämlighet. Ljudbokstjänsterna ansågs också av användare vara ett sätt att använda sin tid effektivt, då det fanns en upplevelse av att inte ha tid för att sitta ner och läsa.

De fysiska böckerna visade sig i sin tur bära på ett större värde bland studiens respondenter, ofta förknippat med nostalgiska känslor. Det fanns även en konsensus över att man var mer aktiv och hade större kontroll under läsningen av fysiska böcker, jämfört med ljudbokslyssnande. De fysiska böckerna upplevdes även lämna ett starkare intryck efteråt. Konsumtionen av fysiska böcker hade efter introduktionen av ljudböcker för de flesta av respondenterna minskat eller avtagit helt - gemensamt för användarna var att de lyssnade på betydligt fler böcker än vad de läste.

Ljudbokslyssnandet var hos majoriteten av respondenter en del av deras vardagsrutiner. Prenumerationsupplägget upplevdes övervägande positivt och bar på ett samband med mängden ljudböcker som konsumerades. Det visade sig att ljudbokstjänsterna var mest användbara för storkonsumenter än för de som hade en glesare bokkonsumtion.

Tack till

Maria Elliot för goda råd och engagerad handledning.

Alla respondenter som givit mig intressanta insikter och material för att kunna genomföra den här studien.

Executive summary

Har jag en bok i öronen kan jag gå hur långt som helst, or If I have a book in my ears, I can walk as far as I want, is a qualitative study that explores users' relationship with streamed audiobooks, compared to books in printed format. The choice of topic is driven by the fact that digitalization has transformed literature as a medium and the book industry as an enterprise. This makes it relevant and necessary to examine how, or if, the analog predecessor will continue to exist with the increased popularity of streamed audiobooks.

The purpose of the study is to investigate users' motivations for listening to audiobooks through various audiobook apps, in comparison to their motivations for reading books in physical format. To address the study's purpose, three research questions are posed: *What is appreciated by users in their consumption of streaming-based audiobook services?; What features do users appreciate when consuming printed books?; Why do users choose to listen to audiobooks instead of reading a physical book?.*

The background of the study discusses the book as a medium and brings up previous research in entertainment literature. Previous research is categorized into four main topics: audio- and e-books; streaming; convergence within streaming; ownership and power.

Two frameworks based on the uses and gratifications theory are used as a theoretical background. To analyze the material in the context of books as entertainment, and in the case of audiobooks entertainment through the smartphone, both Sundar and Limperos' (2013) proposal on uses and gratifications theory focusing on 'affordances', with an extension including Schrock (2015), and Bartsch and Viehoff's (2010) uses and gratification framework, in combination of Rubin's typology (1981; Griffins, 2014), linked to entertainment media are employed.

The chosen method for the thesis is qualitative and consists of individual interviews with a total of nine respondents. The selection criteria for respondents were that they should be frequent users of audiobook services, but also have a relationship with physical books. They should also be residents of Sweden, with age and gender being less important. However, it should be noted that most respondents were women in their upper middle age.

The study found that users of audiobook services rarely listen without engaging in another activity simultaneously. The reason for multitasking was related to underlying feelings of boredom, escapism, and convenience. Users also considered audiobook services a way to use their time efficiently, as there was a perception of not having time to sit down and read.

Physical books, on the other hand, were found to carry greater value among the respondents, often associated with nostalgic feelings. There was also a consensus that readers were more active and had more control while reading physical books compared to listening to audiobooks. Physical books were also perceived to leave a stronger impression afterward. The consumption of physical books had, for most respondents, decreased or completely diminished after the introduction of audiobooks – a commonality among users was that they listened to significantly more books than they read.

For most respondents, listening to audiobooks was part of their daily routines. The subscription model was predominantly perceived positively and was linked to the quantity of audiobooks consumed. It turned out that audiobook services were most useful for heavy consumers than for those with a sparser book consumption.

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
2 Bakgrund.....	4
2.1 Tidigare forskning.....	5
2.1.1 Ljud- och e-böcker.....	5
2.1.2 Streaming	6
2.1.3 Konvergens inom streaming	7
2.1.4 Ägarskap och makt.....	8
3 Teori.....	10
3.1 Uses & Gratifications.....	10
3.1.1 Utveckling av teorin i samband med digitalisering.....	11
3.1.2 Användningsforskningen i samband med underhållningsmedier	12
3.1.3 Teorikritik	13
3.2 Tillämpning av teorin.....	13
4 Syfte & frågeställningar	16
4.1 Syfte	16
4.2 Frågeställningar.....	16
5 Metod	17
5.1 Metodval	17
5.2 Urval och tillvägagångssätt.....	17
5.2.1 Intervjuguide och utförande	18
5.2.2 Etiska överväganden	20
5.3 Material	20
5.3.1 Tabell 1 – Persongalleri	21
5.4 Giltighet och tillförlitlighet	21
5.4.1 Giltighet.....	21
5.4.2 Tillförlitlighet.....	22
6 Resultat.....	23
6.1 Vad uppskattas av användare i deras konsumtion av streamingbaserade ljudbokstjänster?.....	23
6.1.1 Flexibilitet	23
6.1.2 Eskapism	25
6.1.3 Valmöjligheter.....	26
6.1.4 Konsumtion via ljud.....	28
6.1.5 Sammanfattning	30
6.2 Vilka egenskaper uppskattas av användare vid konsumtion av tryckta böcker?	31
6.2.1 Materialitet.....	31
6.2.2 Kontroll	33

6.2.3 Koncentration.....	35
6.2.4 Sammanfattning	37
6.3 Varför väljer användare att lyssna på ljudbok framför att läsa i en fysisk bok?.....	38
6.3.1 Tidsbrist.....	38
6.3.2 Bärbarhet.....	40
6.3.3 Ekonomi	42
6.3.4 Sammanfattning	44
7 Diskussion.....	46
7.1 Slutsatser	46
7.2 Reflektion kring arbetet.....	49
7.3 Förslag på vidare forskning.....	50
Referenser	51
Bilaga 1 – intervjuguide (första utkastet).....	55
Bilaga 2 – intervjuguide (bearbetad version).....	57
Bilaga 3 – excelfil	59

1 Inledning

En vanlig dag i Sverige läser ungefär hälften av alla svenskar i en bok (Facht & Lindberg, 2022: 78). Den tryckta boken har fortfarande en hög status bland svenskar, trots digitaliseringens nya alternativ till litteraturkonsumtion. Jämför man exempelvis med dagstidningen, som också är ett tryckt medium för läsning, har prenumerationerna för papperstidningar minskat medan de digitala utgåvorna i stället ökat (Ohlsson et al., 2023: 108). När det kommer till litteratur i bokform är det dock relativt få som väljer en ljud- eller e-bok framför det klassiska tryckta bokformatet. Men trots att bokkonsumenterna helst sitter med en fysisk bok i handen, har numera var fjärde svensk en prenumeration på någon slags ljud- och/eller e-bokstjänst (Facht & Lindberg, 2022: 79 & 111).

På samma sätt som vi gått från att hyra film nere på kiosken till att kunna välja och vraka bland otaliga filmer och serier direkt genom tv- eller datorskärmen, har samma möjlighet tagit sig in i bokbranschen. Den prenumerationbaserade affärsmodellen, där man mot en månatlig summa får tillgång till stora mediebibliotek av olika slag, genomsyrar idag stora delar av mediernas utbud – alltifrån musiklyssnande via Spotify till tv-tittande på Netflix.

Gällande streamingtjänsterna när det kommer till litteraturen, är det betydligt mer populärt att lyssna på ljudböcker än att läsa e-böcker (Ohlsson et al., 2023: 80). Ljudböcker i sig är inget nytt, men anammandet av streaming som distributionsmodell är ett relativt nytt fenomen gällande mediet. Den första ljudboken på den svenska marknaden kom ut under slutet av 80-talet, men det var först år 2005 som den första streamingbaserade ljudbokstjänsten ”Bokilur” (numera Storytel) grundades (biblioteket.online, 2021). Bland de större ljudbokstjänsterna i Sverige finner vi Storytel, BookBeat och Nextory. Även Spotify har börjat satsa mer på sitt ljudbokssortiment (TT, 2022).

Inom Medie- och kommunikationsforskningen finns ett intresse av att undersöka medieanvändning samt användares olika behov och beteendemönster gällande medieintag. Ofta talar man då utifrån användningsforskningen eller ’uses and gratification theory’ - en etablerad och vedertagen teori som undersöker användares behov och tillfredsställelse av olika medier. Streamingtjänster för ljudböcker är ett relativt nytt och outforskat område för användningsforskningen, vilket enligt mig gör det intressant och relevant för att utöka

kunskapen inom området för medie- och kommunikationsvetenskapen. Dessutom är boken ett medium som är i förändring, och därmed väcker nya frågor för forskningen. I en artikel av Alexandra Borg och Pelle Snickars argumenterar de för att det behövs mer forskning kring boken som medium, dels hur läsningen kan komma att påverkas för generationer som växer upp i digitaliseringens tidsålder, dels på vilka sätt boken kommer att leva kvar och användas i framtiden (2016: 6).

Utifrån ett samhällsligt perspektiv är det en intressant skiftning som sker när streamingtjänsterna gör intåg i våra liv, våra beteenden och vanor skiftar i takt med de nya formerna av mediekonsumtion. Med tanke på den digitala konvergens¹ som kommit med den smarta mobiltelefonen kan vi nu dessutom konsumera mängder av olika medier i samma enhet, som dessutom är bärbar och följer med oss vart vi än rör oss. Men än finns det inte särskilt mycket forskning kring vad den här typen av skifte betyder för vår bokkonsumtion (Kristensen & Lüders, 2023: 183).

Streaming som fenomen ställer frågor kring ägarskap, makt och ändrade användarmönster och hänger tätt ihop med digitaliseringen, som är den främsta möjliggörande faktorn för streaming. Med varje ny teknologisk innovation kommer nya beteenden och med det konsekvenser för föregående teknologi. Därför ämnar den här studien att utifrån ett användarperspektiv komma närmare svaret på hur bokkonsumenternas relation ser ut till ljudböcker, från någon av streamingplattformarna, jämfört med läsandet av traditionella böcker i analogt format.

Det som enligt min mening gör det intressant med att undersöka detta, är att förstå och få mer kunskap om användares erfarenheter samt attityder när det kommer till nya slags sätt att konsumera medier på. Kan ljud- och e-böcker bli den dominerande formen av litteraturkonsumtion i framtiden, eller förblir den tryckta boken ett ohotat format? Det finns många frågor som dyker upp i digitaliseringens tidsålder gällande våra ändrade mediekonsumtionsvanor och mediepreferenser.

---

¹ Definition på begreppet 'konvergens' ges i kapitel 3.1.3.

I den här uppsatsen kommer jag att fokusera på hur attityderna ser ut bland ljudboksanvändare i Sverige, där vi har en stor konsumentgrupp av just ljudbokstjänster (Facht & Lindberg, 2022: 78). Detta kommer jag att göra genom insamlande av material, baserat på kvalitativa individuella intervjuer. Därefter kommer jag att redogöra för resultaten och koppla dem till användningsforskningen som teori samt tidigare forskning. I samband med resultatredovisningen kommer jag att analysera materialet för att på så sätt besvara mina frågeställningar och därmed även mitt syfte.² Avslutningsvis, kommer jag att redogöra och reflektera kring slutsatserna av studien samt komma med förslag på vidare forskning inom ämnet, vilket kommer att finnas samlat i studiens sista kapitel (Kap.7 Diskussion).

---

² Syfte och frågeställning finns att läsa i kapitel 4, s.13.

2 Bakgrund

Boken som medium har funnits med länge, redan under romartiden var läsning och handel med böcker utbrett och dessförinnan skrevs och lästes böcker i det antika Grekland (Winger, 1955: 294-296). Boken har använts av olika anledningar och för olika syften, exempelvis sprida information, underhållning, lärande med mera. Trots teknikens framgångar lever boken kvar i sitt analoga format, parallellt med innovationer som öppnat upp för nya sätt att konsumera litteratur på.

Johan Jarlbrink, Patrik Lundell och Pelle Snickars skriver i sin bok *Mediernas Historia* om de medieteknologiska processerna som lett fram till dagens medievanor och medieteknologier (2019). Jarlbrink et al. visar på hur gamla och nya medieformat inte vanligtvis byter ut varandra helt utan samexisterar, då det föregående mediet brukar bära på vissa unika egenskaper som inte helt lätt går att ersätta (2019: 215). Boken är ett gott exempel på ett sådant medium – även om mycket information som tidigare fått plats innanför dess pärmar numera lämpar sig lika bra eller bättre digitalt, fortsätter trots allt konsumtionen av böcker i fysiskt format (Borg & Snickars, 2016: 18–19).

Borg och Snickars reflekterar kring hur boken på senare tid fått en starkare status, på grund av att den i vissa sammanhang kan kännas hotad vilket ökat intresset för boken som objekt (2016: 8). Samtidigt sker en ökning av ljudböcker, som anammat samma affärsmodell som andra framgångsrika streamingtjänster (Borg & Snickars, 2016: 12). Företag som exempelvis svenska Storytel har öppnat upp för ett mer flexibelt sätt att konsumera böcker på, nämligen genom mobiltelefonen. I dagens samhälle där digitaliseringen förändrat många av våra beteenden och vanor har även bokbranschen anpassat sig till format som går att ta med sig vart som helst när som helst, utan att bära med sig extra tyngd i bagaget. Boken är i sin tryckta form ett materiellt objekt som både tar plats och finns kvar efter att man har läst den, medan streamingtjänsterna för ljud- och e-böcker erbjuder tusentals titlar i en och samma enhet.

Streaming går att tala om utifrån olika perspektiv, dels som distributionsform dels som affärsmodell. Streaming som fenomen har även ändrat våra medievanor på väldigt konkreta sätt. Det har exempelvis påverkat hur vi förhåller oss till medier och hur vi går till väga för att

hitta och konsumera innehåll. Som exemplet jag tog upp i inledningen behövde man, innan streamingtjänster för film och tv fanns, gå ner till en affär för att hyra på plats, om det var något utanför tv-tablå man ville se en fredag. Skillnaden som blivit med de nya streamingtjänsterna är att utbudet flyttat in i våra hem, antingen in i mobilen eller i tv-skärmen. De smarta enheterna i hemmet har skapat alternativ för mediekonsumtion, där streamingen spelar en central roll.

Jag kommer att härnäst att redovisa för den tidigare forskningen som återfinns inom fältet, med fokus på aspekter kring ljud- och e-böcker; mediastreaming; konvergens inom streaming samt ägarskap och makt.

2.1 Tidigare forskning

I det här delkapitlet kommer jag att gå igenom tidigare forskning, med fokus på forskningen om underhållningslitteratur. De huvudområden jag kommer att gå igenom är forskningen för ljud- och e-böcker; streaming; konvergens inom streaming samt ägarskap och makt (med fokus på big tech). Den tidigare forskningen kommer återkomma i resultatkapitlet, där jag kommer att använda mig av delvis den litteraturen som diskuteras här men även kompletterande forskning som är relevant för analysen.

2.1.1 Ljud- och e-böcker

Utifrån teorin 'diffusion of innovations' och 'technology acceptance' har Linn-Birgit Kristensen och Marika Lüders studerat vilka de tidiga användarna av ljudbokstjänsterna i Norge är (2023). Marknaden i grannlandet är växande, trots att just tryckta böcker fortfarande dominerar läsandet (2023: 184). I deras studie kommer de fram till att användarna uppskattar ljudbokstjänsternas flexibilitet och det stora utbudet, men att den känslomässiga kopplingen till tryckta böcker gör att ljudbokstjänsterna mer blir ett komplement än ett utbyte gällande form av medium (2023: 196-197). Därmed ser inte Kristensen och Lüders en risk i nuläget för tryckta böcker att ersättas av ljudböcker från streamingtjänsterna (2023: 197). Dock finner de en forskningslucka i vilka det är som gruppen av tidiga användare består främst av – "bokälskare" eller icke-läsare (Kristensen & Lüders, 2023: 198). Kristensen och Lüders menar att om det främst handlar om den senare gruppen, kan det som konsekvens bli att förlagsbranschen får ett större hot mot sig (2023: 198).

Terje Colbjørnsen, Kim Tallerås och Ann Steiner har i sin artikel undersökt vidare kring ljudbokstjänsternas inträde på den skandinaviska marknaden (2023). De har till skillnad från Kristensen och Lüders fokuserat på hur diskursen inom bokbranschen ser ut, och då jämfört den svenska med den norska arenan. Colbjørnsen et al. ser också ett betydelsefullt skifte för förlagen gällande streamingtjänsterna (2023: 17). Genom en innehållsanalys av både svenska och norska artiklar från bokförlagspressen under ett spann av fyra år, har de kunnat se väsentliga skillnader i hur man talar om ljudboktjänsternas inträde i branschen (Colbjørnsen et al., 2023: 29). I Sverige talas det mer om innovation och teknologi, medan det i Norge främst tas upp de kulturella aspekterna av skiftet (Colbjørnsen et al., 2023: 30). Colbjørnsen et al. identifierar att det finns en konflikt inom branschen mellan marknadsintressen och teknologiska innovationer med litteraturen som kulturuttryck (2023: 30).

Vissa större bokförlag visar sitt motstånd mot streamingtjänsternas affärsmodell medan andra skapar sina egna plattformar, så som Bonniers ljudboksapp ”Bookbeat” (Colbjørnsen et al., 2023: 19 & 30). Ett stort pågående hot mot bokbranschen, på en internationell skala, anser Colbjørnsen et al. att bigtech-bolaget Amazon är som har stor makt och inflytande genom sin försäljning av böcker (2023: 29). Detta Colbjørnsen et al. menar att det ligger en stor betydelse kring vilka företagen bakom tjänsterna är, och vad för slags konsekvenser ägarskapen kan ge (2023: 29).

2.1.2 Streaming

Streaming, eller strömning, av medier är något som förekommer alltmer i vår tid. Daniel Herbert, Amanda D. Lotz & Lee Marshall beskriver hur termen först började användas under 1990-talet, och då definierades som ett bruk av medium online där man inte behövde ladda ner filen/materialet för att kunna konsumera innehållet (2019: 351).

Det finns många olika källor till mediastreaming, och även olika typer av underhållning som numera går att ta del av, utan att ha det fysiskt i handen eller behöva ladda ner på sin hårddisk. Exempelvis musik, tv-serier, filmer men även ljud- och e-böcker. Likt Herbert et al., håller jag med om att det behövs en bredare term för streaming som samlar de olika medietyperna, så som musik och böcker, för att möjliggöra en större förståelse för fenomenet

med streaming (2019: 351). Dessutom är det just det konvergerande elementet som kännetecknar samtliga streamingtjänster, i och med att digitaliseringen är den huvudsakliga förutsättningen för mediastreaming. Detta gör det nödvändigt enligt min mening att skapa en översiktlig bild över hur streaming som koncept fungerar för att förstå enskilda medietypers streamingtjänster.

Kännetecknande för streaming är den obegränsade tillgången till konsumtion, något Hendrik Storstein Spilker och Terje Colbjørnsen undersöker i sin artikel om streamingens olika dimensioner (2020). Författarna sammanfattar att streaming som fenomen är något som berör alla samtida medier och är sprungen ur internets teknologiska möjligheter (Spilker & Colbjørnsen, 2020: 1215).

Många streamingtjänster är dessutom till stor del anpassat utefter användarens egna behov och preferenser. I och med att tjänsterna oftast är prenumerationsbaserad och/eller kräver ett personligt konto, innehåller plattformarna mängder av användardata som ständigt uppdateras. Med hjälp av algoritmer kan tjänsterna analysera och ta fram innehåll från det breda utbudet som passar den enskilde konsumenten (Klatt, 2022: 1549). Vilket är något en biograf, bokhandel eller musikaffär inte kan konkurrera med på samma sätt. I stället för att vända sig åt den stora massan erbjuder plattformarna ett medieutbud skräddarsytt åt den individuella användaren.

2.1.3 Konvergens inom streaming

Konvergens kan man enklast beskriva som ett sammansmältande av olika former mot att bli delar av en och samma enhet (Merriam-Webster, u.å.). Konvergens är alltså en form av synergi, där olika delar arbetar mot samma mål. I jämförelse med en medietyp skulle man kunna säga att synergien består av en underhållningsform i samverkan med internets teknologiska funktioner som möjliggör ett direktanvändande av valt innehåll.

Henry Jenkins och Mark Deuze skriver om hur medieindustrier går mot en konvergerande riktning i allt större utsträckning, och att det är väsentligt att se på vilka sätt olika delar av medieproduktionen hänger samman med konsumenterna men även av ekonomiska och teknologiska förutsättningar (2008: 5). Jenkins och Deuze påstår att konvergens är en slags

växelverkan mellan sändare och användare, då industrierna drivs både uppifrån och nedifrån i produktionen genom att flödet påverkas av båda gruppernas intressen (2008: 6).

Ett sätt en sådan slags konvergens skulle kunna ta form går att exemplifiera utifrån streamingtjänsternas algoritmer – genom att användarna matar in sina preferenser inom medieslaget lär sig algoritmerna vad samma användare vill ta mer del av, vilket skapar större lojalitet samt beroende till tjänsten för att uppfylla ens mediebehov.

2.1.4 Ägarskap och makt

Förutom konvergens som ett kännetecknande element för streaming är formen av ägarskap ett annat, eller bristen därpå. I utbyte mot ett bibliotek eller smörgåsbord av underhållning som går att nyttja oavsett var eller när man befinner sig, betalar man en återkommande summa, oftast månadsvis (Herbert et al., 2019: 354). Konsekvenserna av detta blir att man aldrig är en permanent ägare av materialet man nyttjar, utan i stället en prenumerant. Herbert et al. skriver ” [...] the defining characteristic of the transition to 'streaming' is undoubtedly the move from consumer practices based on *ownership* to ones based on *access*” (Mulligan, 2018 refererad i Herbert et al., 2019: 353). Det Herbert et al. pekar på med hjälp av citatet är att i stället för att man *en* gång köper *en* produkt man vill ha, betalar man i stället regelbundet för möjligheten till användandet av en större mängd produkter inom samma kategori av medium, i användandet av streaming.

Terje Colbjørnsen skriver vidare om ämnet och refererar då bland annat till Herbert et al. som några av få författare inom vetenskapen som använder streaming som ett överskridande begrepp genom olika medieformer (2021: 1266-1267). Colbjørnsen vill i sin artikel ”konceptualisera streaming och streamingtjänster genom kultur och medieindustrier” (Colbjørnsen 2021: 1264, min översättning) i och med att forskningen inom området är knapp.

Colbjørnsen identifierar några av streamingtjänsternas viktigaste karaktärsdrag kopplade till exklusivitet, överflöd och tillgång (m.m.) vid undersökandet av en utvald grupp av tjänsternas egen marknadsföring (2021: 1269–1270). Ett sätt för företagen att tillgå nämnda egenskaper, är som tidigare nämnt användandet av algoritmer. Colbjørnsen resonerar i sin artikel kring

olika typer av makt streamingtjänsterna innehar, varav han kallar en typ av makt för 'algorithmic power' (2021: 1271). Genom insamlandet av data utifrån användarnas sökningar och val av innehåll, blir algoritmerna både möjliggörande och begränsande för konsumenten, enligt Colbjørnsen (2021: 71). Datan användarna ger ut till företagen kan även kapitaliseras på, i form av exempelvis riktade annonser (Colbjørnsen, 2021: 1272). Utöver för konsumenterna, finns även en brist av kontroll och makt för producenterna av medieinnehållet, då streamingtjänsterna främst verkar som distributörer snarare än kreatörer. Till skillnad från exempelvis traditionella bokförlag, säljer inte streamingtjänster böcker utan *tillgången* till böcker (Colbjørnsen, 2021:1274). Denna form av makt som är kännetecknande för streamingtjänsterna, refererar Colbjørnsen till som 'streaming power'. Han menar att den typ av makt som är signifikativt för streamingtjänsterna är mellan de olika relationerna inom nätverken som styr avkastningen för företagen (2021: 1281).

Tyler Klatt demonstrerar i sin artikel relationen mellan medieindustrin och 'Big Tech' när det kommer till streamingutbudet, exemplifierat utifrån Big tech-bolaget Amazons 'Prime Video' (Klatt, 2022: 1541). Klatt nämner hur streamingtjänsternas ökande dominans i vår kultur brukar ramas in i ett narrativ där tidigare former av medieutbud ses som utdöende, även om samma typer av medier varit under förändring innan streamingtjänsternas inträde (2022: 1542). Klatt menar att den makten Big tech innehar, liknar den andra företag hade tidigare när det kom till exempelvis kabeltv:n (2022: 1543). Detta tyder på att även om det skett ett skifte i distribution har makten över medieutbudet inte tidigare varit frånvarande. Det som sker på grund av streamingen kan bättre beskrivas som ett maktskifte inom mediesfären (2022: 1542). Klatt redogör, likt tidigare nämnda författare, att en väsentlig del av streamingtjänsternas affärsmodell är att skapa starka band till konsumenten (2022: 1554), och på så sätt skapa en lojalitet till sina kunder för att fortsätta vara konkurrenskraftiga. En annan viktig del av streamingtjänsternas framgång är insamlandet av användardata, för att förstå vad användarna har för preferenser och vill ha mer av. Klatt exemplifierar hur en sådan insamling skett, när det kommer till Big tech-företaget Amazon. De köpte tidigt upp en hemsida för filmrecensioner, IMDb, där användare själva recenserar och är medlemmar. På så sätt fick Amazon tidigt en bred blick över vad konsumenterna tycker om, vilket gav en skjuts när de senare lanserade sin streamingtjänst 'Amazon Prime' (2022: 1546).

3 Teori

I följande kapitel kommer att jag redogöra för den valda teorin för den här studien, samt hur det teoretiska ramverket kommer att appliceras på den insamlade empirin för resultat och analys.

3.1 Uses & Gratifications

'Uses and gratifications', eller användningsforskningen som det kallas på svenska, är en teori inom medie- och kommunikationsvetenskapen som intresserar sig för vad som driver människor till sina medieval och vilka slags behov medier fyller i deras vardag. Användaren ses som en aktiv mediekonsument, snarare än en passiv, och kan nås av mediebudskap på olika sätt beroende på anledningen till konsumtionen. Teorin fokuserar alltså på individen mer än kollektivet när det gäller användning, i och med att alla bär på olika behov och uppsöker medier utifrån olika motiv. Användningsforskningen menar även att medier, på grund av de aktiva användarna, tävlar om ens tid och uppmärksamhet. Detta gäller både när det kommer till medieutbud och andra saker man kan ägna sin tid åt som inte är medium. (Griffin et al., 2014: 353-354)

Inom användningsforskningen menar man att medier påverkar sina användare, utifrån bakomliggande psykologiska och sociala behov (Rubin M., 2002; Ruggiero, 2000: 3). Forskningstraditionen bär inte på ambitionen att förstå effekterna medierna ger; utan vill snarare förstå *varför* användare väljer de medier de väljer (Ruggiero, 2000: 4). Elihu Katz var en av de tidigaste teoretikerna inom användningsforskningen. Katz, tillsammans med Jay G. Blumler och Michael Gurevitch menade att det fanns fem grundantaganden som stod ut när det kom till användningsforskningens teoretiska modell (Lundberg & Hulten, 1968, refererad i Katz et al. 1973: 510):

- 1) Publiken är uppfattad som aktiv [...]
- 2) I masskommunikationsprocessen ligger mycket initiativ gällande att koppla samman behovstillfredsställelse och medieval hos den enskilde åhöraren [...].
- 3) Medier konkurrerar med andra källor när det kommer till behovstillfredsställelse [...].

- 4) [...] människor är tillräckligt självmedvetna för att kunna rapportera sina intressen och motiv i specifika fall, eller åtminstone känna igen dem när de konfronteras med dem i en begriplig och bekant verbal formulering.
- 5) Värderingar om den kulturella betydelsen av masskommunikation bör upphävas medan publikens inriktningar är utforskade på sina egna villkor [...].

(Katz et al., 1973: 510-511, min översättning)

3.1.1 Utveckling av teorin i samband med digitalisering

I och med internets framfart är den aktive medieanvändaren numera en självklarhet för medie- och kommunikationsforskningen. S. Shyam Sundar och Anthony M. Limperos skriver i sin artikel om begreppet 'user', det vill säga användare, som det korrekta tilltalet av samtida mediekonsumenter i och med att det syftar på ett aktivt deltagande mer än vad 'audience' (översättning: publik) gör (2013: 505).

Med en dator eller en smart mobiltelefon bjuder själva utformningen av enheten in till aktiva val, där man själv styr med hjälp av exempelvis musplattan eller tangentbordet – det går helt enkelt inte att vara helt passiv på nätet enligt Sundar och Limperos (2013: 505). Dessa möjliggörande teknologiska egenskaper kallas ibland för 'affordances' inom samhällsvetenskapen (Sundar & Limperos, 2013: 505). Digitaliseringen har lett till ett konvergerande av olika medieformer och gjort publiken till aktiva användare, menar Sundar och Limperos på (2013: 505). Artikelförfattarna argumenterar för att användningsforskningen framöver behöver ta de teknologiska delarna av mediernas enheter i beaktande, i och med att nya medier är formade utefter dess 'affordances' (Sundar & Limperos, 2013: 511).

Andrew Richard Schrock är en annan forskare som tar upp olika slags 'affordances', kopplat till den smarta mobiltelefonen. Schrock kommer fram till fyra betydande 'affordances' som han menar är signifikanta för mobiltelefonen: 'bärbarhet'; 'tillgänglighet', 'spårbarhet' och 'multimedialitet' (Schrock, 2015: 1235, min översättning). Han menar att de olika aspekterna bär på olika kommunikativa aktiviteter (Schrock, 2015: 1235). Dessa 'affordances' följer med mobiltelefonen oavsett vilket bruk man använder den till, vilket enligt min mening kan

komma att bli intressant att koppla ihop med en senare analys av användandet gällande streaming via ljudboksappar.

3.1.2 Användningsforskningen i samband med underhållningsmedier

För att förstå varför konsumenter av litteratur väljer att läsa och lyssna på böcker behöver vi först förstå vad som driver dem till sina medier. Alan Rubin, som är en tidigare teoretiker inom användningsforskningen, kom med förslag på en kategorisering av behovstillfredsställelser, som orsaker till mediebruk. Rubins kategorisering är baserat på åtta olika drivkrafter, vilka han menar går att täcka in nästintill alla användares orsaker till medieexponering, i detta fall kopplat till TV som underhållningsmedium (Rubin, 1981 refererad i Griffin et al., 2014: 357):

- 1) Tidsfördriv.
- 2) Sällskap.
- 3) Eskapism.
- 4) Underhållning.
- 5) Social interaktion.
- 6) Avslappning.
- 7) Information.
- 8) Spänning.

(Griffin et al., 2014: 357-358, min översättning)

I Anne Bartsch och Reinhold Viehoffs artikel om 'uses and gratification' kopplat till underhållningsmedier föreslår de ett teoretiskt ramverk baserat på både kvalitativ samt kvantitativ empiri (Bartsch & Viehoff, 2010: 2252). Bartsch och Viehoff menar att drivkrafterna till konsumtion av underhållningsmedier består av en samling olika känslomässiga behovstillfredsställelser som inte nödvändigtvis är separerade från varandra (2010: 2247). Det teoretiska ramverket som föreslås i artikeln utgår från att en av de viktigaste drivkrafterna till val av underhållning är att få uppleva känslor (Bartsch & Viehoff, 2010: 2247).

Resultatet från deras studie visade på sju avgörande drivkrafter till medieval gällande underhållning:

- 1) Nöje.
- 2) Spänning.
- 3) Bli rörd.
- 4) Tankeväckande upplevelser.
- 5) Leva sig in i andras upplevelser.
- 6) Dela känslofyllda upplevelser med andra.
- 7) Leva ut känslor som inte går att uppleva i vardagen.

(Bartsch & Viehoff, 2010: 2252, min översättning)

Precis som Rubins typologi har Bartsch och Viehoffs lista fokuserat på film och tv som underhållningsmedium. Författarna menar även att forskningen är skral och behöver mer substans för att ge tydligare resultat kring behovstillfredsställelse från underhållningsmedium (2010: 2252).

3.1.3 Teorikritik

En del av den kritik som riktats mot användningsforskningen är att fokuset på den individuella användaren gör det svårt att dra några större slutsatser på en samhällelig nivå och att teorin konstruerats på ett luddigt sätt med vaga definitioner på vad de olika begreppen, såsom behov och tillfredsställelse, innebär (Rubin M., 2002: 531). Kritik har också riktats mot att det inte finns någon generell modell som går att följa utifrån teorin, utan enbart försök och förslag på teoretiska ramverk (McQuail, 1984: 181). Denis McQuail föreslår att man i stället ska utgå från en modell som fokuserar på någon av användningsforskningens olika perspektiv, exempelvis med tyngd på kultur, beteende, samhälle eller människor, i och med att det blir svårt att fylla alla olika aspekter i ett och samma ramverk (1984: 191).

3.2 Tillämpning av teorin

För den här studien kommer jag att använda mig av Rubins samt Bartsch och Viehoffs teoretiska ramverk, i en sammanslagen variant då vissa av aspekterna förekommer i bådas

typologier. Rubin samt Bartsch och Viehoff listor är utformad efter film och tv som underhållningsmedium, som tidigare nämnt, vilket bör påpekas än en gång då den här studien ämnar undersöka litteraturkonsumtion. Deras ramverk är dock enligt min mening en god utgångspunkt även för andra underhållningsmedier, då litteratur likt film och tv väcker engagemang, känslor och används utifrån samma grundläggande behov av att primärt bli underhållen.

Jag kommer sammanställa nämnda kategoriseringar för tillämpning i den här studien. Detta med undantag för aspekterna som rör socialt umgänge ('sällskap'; 'social interaktion'; 'dela känslofyllda upplevelser med andra'), då jag anser att läsande och lyssnande av böcker är en i grunden individuell syssla, med vissa undantag (exempelvis högläsning och gemensamt lyssnande av ljudbok). Jag kommer även slå ihop vissa kategorier, då jag anser att de har en gemensam övergripande mening. Min variant på teoretiskt ramverk kommer därför se ut så här, baserat på Rubin och Bartsch och Viehoff, för att förklara drivkrafterna bakom litteraturkonsumtion:

- 1) Nöje & underhållning.
- 2) Bli känslomässigt berörd.
- 3) Eskapism.
- 4) Tidsfördriv.
- 5) Avslappning.
- 6) Information.

I och med att ljudbokstjänsterna studien undersöker är tätt sammankopplat med smarta mobiltelefoner anser jag att man inte kan bortse från att även den digitala enheten som sådan bör vara en väsentlig del av användandet och behovstillfredsställelsen när det kommer till konsumtion av ljudböcker i streamingformat, därav blir Sundar och Limeros samt Schrocks teoretiska ramverk kring 'affordances' ett gott komplement till den ovan konstruerad typologin.

Sammanfattningsvis kommer den insamlade empirin i studiens resultatkapitel att analyseras genom två aspekter av användningsforskningen – den första utifrån Bartsch och Viehoffs

samt Rubins teori om behovstillfredsställelse, utifrån drivkrafterna till underhållningsmedium, i en anpassad variant bestående av aspekter från bådas kategoriseringar. Den andra teoretiska aspekten kommer utgå ifrån Sundar och Limperos teori om behovstillfredsställelse i samband med nya medier, samt Schrocks kategorisering av 'affordances'. Detta för att ge ett integrerat och uppdaterat ramverk till att analysera de olika formaten av litteraturkonsumtion, som dels är analogt dels digitalt.

4 Syfte & frågeställningar

4.1 Syfte

Syftet med uppsatsen är att förstå användares konsumtionsvanor gällande litteratur. Det grundar sig i ett intresse att undersöka närmare det pågående skiftet i bokbranschen, där streaming numera är en väsentlig del. Jag kommer att närma mig forskningsproblemet genom att studera ljudbokslyssnares syn på ljudböcker, jämfört med traditionellt tryckta böcker.

4.2 Frågeställningar

För att besvara studiens syfte kommer jag att utgå ifrån följande frågeställningar:

- F1: Vad uppskattas av användare i deras konsumtion av streamingbaserade ljudbokstjänster?
- F2: Vilka egenskaper uppskattas av användare vid konsumtion av tryckta böcker?
- F3: Varför väljer användare att lyssna på ljudbok framför att läsa i en fysisk bok?

5 Metod

5.1 Metodval

För den här studien lämpar sig en kvalitativ metod bättre än en kvantitativ, då uppsatsen syftar till att undersöka användares subjektiva upplevelser och behov gällande litteraturkonsumtion. I och med studiens syfte att förstå användares konsumtionsvanor gällande litteratur, har jag valt att göra kvalitativa intervjuer för att på så sätt få in passande empiri att utgå ifrån vid besvarandet av frågeställningarna samt syftet. Jag har valt att intervjua enskilda individer separat, i stället för att använda mig av fokusgrupper, för att få en djupare ingång i användares olika uppfattningar och attityder kring läsande, utan risken att influeras av andra intervjudeltagares åsikter.

Mats Ekström och Larsåke Larsson beskriver den kvalitativa intervjumetoden som ett passande tillvägagångssätt för att fånga upp trovärdiga svar om exempelvis vardagliga upplevelser och erfarenheter, dessutom menar Ekström och Larsson att intervjuerna har potential att blottlägga underliggande attityder och normer (2019: 101-103). För att uppnå förtroliga samtal med mina respondenter så som Ekström och Larsson beskriver det, har jag försökt hitta en bra ordning på samtalsämnena i intervjuguiden. För att på bästa sätt öppna upp för möjligheten till djupare svar och reflektioner.

5.2 Urval och tillvägagångssätt

Studiens urval bestod till en början av sammanlagt tolv respondenter. Mina urvalskriterier var att respondenten behövde vara bosatt i Sverige samt vara en flitig lyssnare av ljudböcker, via en eller flera ljudboksappar. Kön och ålder var mindre viktigt i min studie, då fokuset var att titta mer på själva användandet och behovet av ljudböcker i jämförelse med fysiska böcker. Men då de flesta jag fick kontakt med i början av urvalsprocessen var kvinnor i övre medelåldern försökte jag även få med lite yngre respondenter, för en variation bland de svarande.

Respondenterna var, med undantag för en deltagare, kvinnor. Något som kan ha att göra med att det är flest kvinnor som generellt sätt konsumerar både böcker och ljudböcker (Kristensen & Lüders, 2023: 183; Ohlsson et al., 2023: 78). Det viktigaste kriteriet för urvalet var dock

som tidigare nämnt att personen i fråga skulle vara en frekvent användare av valfri ljudbokstjänst. Urvalsprocessen skulle man därför kunna säga var strategisk, i och med att intervjupersonerna valdes ut efter på förhand bestämda kriterier (Ekström & Johansson, 2019: 113).

Själva tillvägagångssättet för att hitta relevanta intervjupersoner skedde genom ett så kallat snöbollsurval (Ekström & Johansson, 2019: 113), en process som gick ut på att jag hörde med personer i min närhet om de i sin tur kände till någon/några som lyssnade mycket på ljudböcker. Därefter frågade jag de första respondenterna om de kunde koppla ihop mig med någon eller några i deras bekantskap som också var ljudboksllyssnare.

Själva intervjuerna tog sedan plats över den digitala mötestjänsten Zoom i och med att det var det mest flexibla sättet att delta för merparten av deltagarna, då inte alla hade möjligheten att mötas på plats och i vissa fall befann sig på annan ort. Detta skedde med undantag för ett par av respondenterna som det föll sig bättre att ses på plats med. Det uppstod aldrig något tekniskt problem med att få till intervjuerna via mötesplattformen, däremot finns det andra aspekter man kan problematisera gällande intervjuplatsen. De intervjuerna som skedde fysiskt på plats kunde upplevas en aning mer avslappnade, då båda parterna var närvarande på ett sätt som är svårt att få till via video. Att enbart ha fysiska mötet i stället för digitala hade möjligen dessutom gett samtalen en mer organisk prägel, då man lättare läser av kroppsspråk och andra signaler som underlättar för förtroliga samtal. Men över lag anser jag att intervjuerna flöt på bra även över skärmen, och att Zoom var ett effektivt verktyg med tanke på tidsramen jag hade till mitt förfogande och flexibiliteten för de deltagande respondenterna.

5.2.1 Intervjuguide och utförande

För att på bästa sätt intervjua mina respondenter skapade jag en intervjuguide att utgå från. Till en början bestod intervjuguiden av exakt formulerade frågor (se: bilaga 1), men efter att ha genomfört de två första intervjuerna med den som stöd upptäckte jag att samtalen blev lite för korta och 'stängda'. Intervjuguiden bearbetades därefter, och frågorna skrevs om utefter de olika satta teman till att bli underteman, snarare än direkta frågor (se: bilaga 2).

Den bearbetade versionen öppnade upp för längre och mer organiska samtal. I och med att studien är kvalitativ i sin utformning blev den slutliga intervjuguiden som användes semistrukturerad, för att undvika ja och nej-svar och vara öppen för frågor som kunde dyka upp i stunden beroende på respondentens tankar och resonemang (Ekström & Johansson, 2019: 115). Däremot inleddes intervjuerna på samma vis, med en öppningsfråga om hur det kom sig att respondenten börjat lyssna på ljudböcker. Den inledande frågans funktion var att få i gång samtalet utifrån en konkret och klar utgångspunkt och hjälpa respondenten till att börja reflektera kring bakgrunden av sitt ljudbokslyssnande. Därifrån kunde samtalet, beroende på svar, ta olika vägar och jag kunde då antingen komma fram till spontana frågeställningar eller frågor baserat på det som redan fanns som stöd i intervjuguiden. Som avslutning frågade jag samtliga respondenter kring om de själva bar på någon tanke eller reflektion kring ämnet de kände inte hade dykt upp under intervjun, för att inte missa något de själva ansåg viktigt gällande ämnet.

De huvudteman guiden utgick från var:

- Användning & funktion
- Ljudboksapparnas egenskaper
- Fysiska boken i jämförelse med ljudboken

Samtliga intervjuer spelades in som ljudfiler och transkriberades därefter. Som hjälp till transkriberingen använde jag mig först av Microsoft Words dikteringstjänst, men på grund av dess bristande funktionalitet hade det varit för tidskrävande att gå igenom texten från dikteringen. Jag valde att i stället använda mig av ett AI-program för transkribering som heter Sonix (2024). Sonix fungerade mycket mer effektivt och det var enkelt att följa med i replikerna vid korrekturläsning av råmaterialet.

När transkriberingen hade korrigerats klart laddade jag ner varje respondents fil ner på datorn och samlade sedan samtliga transkriberingar i ett dokument för att kunna arbeta med materialet på ett överskådligt sätt samt ha en färdig kopia att ge ut ifall det skulle tillfrågas.

5.2.2 Etiska överväganden

För att försäkra respondenternas anonymitet valde jag att inte ha med deras riktiga namn i studien. Däremot tillfrågades respondenternas sysselsättning och ålder för att ge en mer varierad och autentisk bild av intervjupersonerna. I samband med den första kontakten meddelades varje tillfrågade detta. De fick även övergripande information om studiens bakgrund och syfte och vad den skulle komma att användas till. Jag bad därefter om att få ett samtycke innan vi gick vidare för bokning av tid för intervjun, för att samtliga respondenter skulle känna sig bekväma med premisserna och vara väl informerade om studiens upplägg och syfte.

I och med att intervjuerna spelades in som ljudfiler var det även viktigt att respondenterna meddelades detta innan, och då även vara tydlig med att både transkriberingarna samt ljudfilerna skulle kunna komma att lämnas ut vid tillfrågan. När respondenten gett sitt samtycke till detta påbörjades intervjun.

5.3 Material

Studiens material blev efter hela intervjuprocessen sammanlagt nio respondenter. Från början hade jag kontakt med tolv intervjupersoner, men två blev för korta och en valdes i slutet bort på grund av tidsbrist och redan tillräcklig insamlad empiri.

Även om fler än tolv personer inledningsvis visat intresse att delta, upplevde jag materialet jag fick av intervjuerna som tillräckligt för att kunna studera mitt syfte och besvara frågeställningarna. Därför valde jag att inte fortsätta intervjuprocessen med fler intressenter, men behöll de i bakhuvudet ifall det av något skäl hade behövts någon som reserv.

Samtliga intervjupersoner som blev till användning för studien finns sammanställda i Tabell 1 nedan, med angett kön, ålder, sysselsättning samt val av ljudbokstjänst. Namnen på respondenterna är fingerade för att säkerställa deras anonymitet i studien. En tabell i råformat finns även bifogad som bilaga till studien, för att visa arbetet bakom persongalleriet.

5.3.1 Tabell 1 – Persongalleri

Respondenter	Kön	Ålder	Sysselsättning	Ljudboksapp
Agneta	Kvinna	64	Pensionerad	Storytel & Biblio
Björn	Man	27	Arbetar inom lager	Audible (Amazon)
Cecilia	Kvinna	65	Arbetar som psykolog	Storytel
Daniella	Kvinna	54	Arbetar inom reception	Storytel
Ellen	Kvinna	29	Arbetar inom HR	Storytel
Fredrika	Kvinna	49	Arbetar inom IT	BookBeat
Greta	Kvinna	60	Frilansande	Storytel
Gudrun	Kvinna	58	Arbetar som ekonom	Storytel
Hanna	Kvinna	28	Arbetar inom rekrytering	BookBeat

Tabellkommentar: Tabellen innehåller information om respondenternas kön, ålder, sysselsättning samt val av ljudboksapp. Namnen är fingerade.

5.4 Giltighet och tillförlitlighet

För att den här studiens resultat och slutsatser ska hålla hög kvalitet och vara trovärdig i sitt empiriska underlag är det viktigt med en redogörelse för dess giltighet och tillförlitlighet (även kallat validitet och reliabilitet.) Med giltighet syftar jag på att argumenten som förs stämmer väl överens med det empiriska underlaget, medan tillförlitlighet syftar på att påståendena som görs är sanna (Ekström & Larsson, 2010: 14-15).

5.4.1 Giltighet

Studiens giltighet kan dels kopplas till förhållandet mellan den insamlade empirin från intervjuerna jämfört med slutsatserna och analysen i resultatkapitlet, dels till studiens generaliserbarhet (Esaiasson et al., 2017: 59). Det sistnämnda kommer diskuteras i slutet av uppsatsen, under kapitel 7.2.

I mitt arbete har det varit viktigt att inte förvanska eller tolka det insamlade materialet på ett felaktigt sätt. Jag har försökt förhålla mig öppet och med nyfikenhet till det respondenterna uppgett och haft ambitionen att behålla opartiskheten vidare in i analysen. Det har varit en balansgång att bevara mitt förhållningssätt, samtidigt som jag behövt låta materialet möta teori och tidigare forskning. Förhoppningen i studien har genomgående varit att föra giltiga resonemang, med vetenskaplig förankring, och att ge relevanta slutsatser.

5.4.2 Tillförlitlighet

En hel del i processen av att jobba med uppsatsen har jag i efterhand kommit på kunde gjorts på ett annorlunda sätt, för att höja kvalitén i arbetet. Delvis vore det möjligtvis bättre att låta samtliga intervjuer ske fysiskt på plats och även låta dem ta längre tid, för att nå ännu djupare i samtalen och skapa en tryggare atmosfär där kroppsspråk och närvaro varit tydligare för båda parter. Metoden hade även kunnat må bättre av ett mer gediget förarbete, då jag kunnat försöka utforma intervjuguiden mer i enlighet med den teoretiska bakgrunden, vilket hade bidragit till ett smidigare analysarbete i resultatkapitlet och mer relevanta frågor till respondenterna.

Det som varit till studiens förtjänst är dock själva arbetet med materialet från intervjuerna. En stor del av uppsatstiden har lagts ned på att bearbeta och strukturera upp datan. Detta för att göra materialet lättillgängligt och sanningsenligt, både för mig själv i mitt arbete och för att kunna ge ut vid förfrågan. Materialet som används i studien finns sparad i både ljudfiler samt korrekturlästa transkriberingar, vilket gör det enkelt att både verifiera och kontrollera studiens citat och påståenden.

Det har även varit viktigt för mig med noggrann referering av andra texter, för att studien ska uppfattas tydlig och transparent samt att läsaren på ett enkelt sätt ska kunna gå tillbaka till källan som refereras till. En stor vikt har legat i att läsa och analysera litteratur, vilket förhoppningsvis gett resultatkapitlet substans och god vetenskaplig förankring.

6 Resultat

I följande kapitel kommer jag att redogöra för mitt resultat från den insamlade empirin. Varje delkapitel kommer behandla var och en av studiens frågeställningar, utifrån de mest betydande aspekterna från materialet. Resultatet kommer analyseras i samband med presentationen, och återkopplas med tidigare forskning samt teori. Slutligen kommer varje delkapitel sammanfattas med de viktigaste punkterna och slutsatserna för frågeställningens resultat.

6.1 Vad uppskattas av användare i deras konsumtion av streamingbaserade ljudbokstjänster?

I den första frågeställningen har fokus legat på respondenternas konsumtion av streamade ljudböcker och de bakomliggande drivkrafterna till användningen. För att besvara frågeställningen har jag valt att dela upp kapitel 6.1 utefter de aspekter som kändes mest frekventa och relevanta: flexibilitet, eskapism, valmöjligheter och konsumtion via ljud. I slutet av delkapitlet kommer jag att sammanfatta de viktigaste slutsatserna och svaren till frågeställningen i en kortare sammanställning.

6.1.1 Flexibilitet

En av de mest återkommande aspekterna som dök upp i samtliga intervjuer var ljudbokstjänsternas möjlighet till att vara flexibel. Det var sällan respondenten enbart ägnade sig åt att lyssna, så som man behöver göra med fysiska böcker. Aktiviteterna de utförde under tiden som de lyssnade kunde vara promenader, hushållssysslor, handarbete samt resor via bil eller kollektivtrafik. En av respondenterna svarade så här på frågan kring om det händer att hon bara lyssnar på ljudbok utan att ägna sig åt någon annan syssla samtidigt:

Det har hänt att jag bara lyssnar på ljudbok, men det är inte så ofta och det... När jag bara har lyssnat, då är det när det är en riktigt bra bok, alltså riktigt spännande. Oftast kanske i slutet när jag känner att nu vill jag veta vad som händer. Då kan jag sätta mig i soffan och bara lyssna på ljudbok. Men annars, i vanliga fall gör jag oftast någonting samtidigt. (Hanna, 28)

De vardagliga sysslorna var för många av respondenterna präglade av tristess, vilket gjorde det enklare och mer uthärdligt att genomföra om de samtidigt lyssnade på sin bok.

Konsumtionen i kombination med andra aktiviteter skulle man därför kunna benämna som ett tidsfördriv.

Aktiviteterna som respondenterna ägnade åt sig samtidigt fick dock inte vara för krävande av deras fokus, då det blev svårt att hänga med i boken, utan vara sysslor som skedde ”per automatik”. En del av respondenterna beskrev lyssnandet som ett sätt att kunna göra saker som ändå var tvungna att göras, och samtidigt få in en stund av boken. En av respondenterna som jag valt kalla för Ellen menade på att ljudböckerna möjliggjorde läsning som annars inte blivit av, i och med att tiden under dagen var begränsad. Respondenten Gudrun gav också tidsbrist som ett argument till att hon lyssnade på ljudböcker i stället för att läsa fysiska böcker. Gudrun menade att om tiden inte vore begränsad hade hon inte valt ljudboken lika ofta över den fysiska boken. Det som gjorde att hon började lyssna på ljudböcker var att hon började köra bil till sin arbetsplats, och därför inte kunde läsa bok som hon annars gjorde på väg mot jobbet.

Kristensen och Lüders finner i sin studie att användare av ljudbokstjänster uppskattar flexibiliteten att kunna lyssna när och var som helst, vilket ofta är en del av streamingföretagens egen marknadsföring (2023: 186, 189). De identifierar i studien olika värden som bör vara avgörande för de tidiga användarna av streamingtjänster för böcker, varav bekvämlighet är ett värde de menar kan ha ett samband med ändrade läsvanor i studiens första hypotes (Kristensen & Lüders, 2023: 186). Det finns även samband mellan användare av streamingtjänster som upplever högre grad av bekvämlighet som rekommenderar samma tjänst till andra (Oyedele & Simpson, 2018: 298, 301).

Ljudböcker via streaming möjliggör ett ’multitaskande’³ som inte varit lika flexibelt som tiden innan streaming via mobila plattformar. Man skulle, likt Elisa Tattersall Wallin, kunna benämna den nya litteraturkonsumtionen för ’mobile reading’, det vill säga ett mobilt läsande (2020: 432). Tattersall Wallin diskuterar hur streamingtjänsterna för ljudböcker möjliggör för en mobilitet som kan komma att förändra våra läsvanor. Detta för att tekniken blivit materiellt lättare att bära med sig samt gett upphov till nya teknologiska hjälpmedel som bidrar till

---

³ Med ’multitaskande’ avses begreppet ’multitasking’, vilket kan definieras som en färdighet att utföra flera aktiviteter samtidigt (Cambridge University Press, 2024).

användarens rörlighet under lyssnandet, så som on-demand och olika typer av hörlurar (2020: 433).

Det är alltså den smarta mobiltelefonen med internetuppkoppling som tillsammans med streamingtjänsterna för ljudböcker möjliggör och öppnar upp för ett smidigt och flexibelt lyssnande. Mobiltelefonens 'affordances' underlättar rörlighet samtidigt som man konsumerar streamingmedia. I och med att vi bär med oss mobilen under vår dag, både i hemmet och utanför hemmet, blir lyssnandet av böcker via mobil ett mer tillgängligt alternativ framför den tryckta boken.

6.1.2 Eskapism

Som tidigare nämnt kombinerades enligt respondenterna den flexibla lyssningen med vardagsbestyr, något en del nämnde skedde per automatik. Den underliggande känslan för intervjupersonerna var tristess, eller aktiviteter som var tvungna att bli av och gjordes mer uthärdliga med ljudboken i öronen. Respondenten Agneta beskrev följande vad för slags behov ljudböckerna tillfredsställde för henne:

Jag skulle nog säga att det är underhållning, och det med att fly bort en stund för att när jag är ute och går med hunden, att gå själv utan någonting, bara traska och gå, det tycker jag är så vansinnigt tråkigt men har jag en bok i öronen, då kan jag gå hur långt som helst (skratt). Nästan. Så det är väl lite fly vardan'. (Agneta, 64)

Ljudbokslyssnandet visade sig vara en form av eskapism för många av respondenterna, att få gjort saker som annars inte fyllde någon större mening för dem. Bartsch och Viehoff talar om att drivkrafterna till att uppsöka underhållningsmedium är att få uppleva känslor som på olika sätt uppfyller behov som användaren har (2010: 1877). Samtidigt som Bartsch och Viehoff argumenterar för att en behovstillfredsställelse inte behöver utesluta flera, tar de inte upp hur behovstillfredsställelse kan förekomma med syfte att undvika aktivitetens initiala känsla. Möjligtvis missas detta på grund av att deras studie fokuserar på film och tv som underhållningsmedier, medan streaming i samband med ljudbokslyssning är en mer konvergerad typ av underhållning som bär på den möjliggörande faktorn att kunna 'multitaska'.

6.1.3 Valmöjligheter

En annan förekommande aspekt relaterat till användares konsumtion av streamade ljudböcker var utbudet och dess valmöjligheter. En del av respondenterna menade att mängden böcker man kunde välja bland på ljudboksapparna öppnat upp för mer bokkonsumtion medan andra upplevde det lite svårt att navigera sig i eller att apparna var enformigt i sina rekommendationer. En av respondenterna, Björn, tyckte att utbudet var lite för stort och att appen inte kände igen hans boksmak på ett relevant sätt.

Det blir lite överväldigande skulle jag säga. [...] För att, det blir lite att fokuset försvinner från att vara kvalitetsprodukter till att vara kvantitet. Och jag tycker ju alltid att kvalitet ska triumfera över kvantitet, oavsett. Jag tror för min del så blir det ganska enkelt i och med att jag alltid har ganska bra koll på exakt vad det är jag vill läsa och vad det är jag vill kolla på härnäst. Men med det sagt så är det väldigt... Det finns ju vissa stunder när man kanske vill... inte ha *exakt* någonting man vill lyssna på just då. Så då tänker man att ”okej, då kanske jag ska försöka upptäcka någonting nytt” [...]. Och då kan det bli att man går in och försöker liksom kolla, vad finns det som är likt den *här* boken? Och då är alltid, tycker jag, typ ’Audible’ helt meningslösa för de är bara så där ”ah men den här boken kom ut igår - den kanske blir intressant”. (Björn, 27)

Enligt Björn uppstår alltså problemet med ett stort utbud när man vill att appen själv ska rekommendera vad den tror man tycker om, och att man främst måste vara aktiv själv i sökandet för att utbudet ska uppnå ens förväntningar. Vid tillfrågan om hur respondenterna gick till väga när de uppsökte ny litteratur, var det ofta i samband med rekommendationer från vänner och familj, bokklubbar eller bokrecensioner. Appens egna rekommendationer var något som förbisesågs bland majoriteten av respondenter, då de inte tyckte förslagen var relevanta eller lockande till vidare lyssning. Det hände bland några av respondenterna att de gick vidare för lyssning via appens rekommendationer, men andra tillvägagångssätt för fortsatt lyssning dominerade. En av respondenterna, Cecilia, jämförde apprekommendationerna vid reklam – att det var något hon kunde blicka mot i förbifarten och som kanske skulle komma att påverka hennes framtida val, men i så fall undermedvetet.

Det stora utbudet är något som karaktäriserar alla streamingtjänster oberoende medietyp. Affärsprincipen är likt en buffé, att man kan få nästan hur mycket man vill för ett och samma pris. Utbudet är något som lockar, då de som är storkonsumenterna av underhållningsmediet finner det prisvärt med tanke på vad varje enskild produkt hade kostat separat. Men

ägarskapet av produkterna uteblir och användarna har ingen kontroll över exempelvis prisändringar eller ändringar av utbudssortimentet.

Affärsprincipen med att sälja en grupp produkter för ett och samma pris kan benämnas som 'bundling', något mediebranschen använt sig av långt före streamingtjänsternas intåg. Att använda sig av 'bundling' är ett sätt för medieföretagen att skapa sig en konkurrenskraft emot andra bolag (Klatt, 2022: 1549). Hos respondenterna i den här studien var 'Storytel' den streamingtjänst nästan alla valt att använda sig av, ett företag som på ett framgångsrikt sätt ägnat sig åt 'bundling' genom åren. Exempelvis köpte Storytel upp Danmarks största streamingtjänst för böcker 2016 (Mofibo), samma år köpte bolagskoncernen upp Sveriges äldsta bokförlag Norstedts (Borg & Snickars, 2016: 12). Storytel är ett bra exempel på hur teknik och litteratur samverkat till att ändra användares konsumtionsmönster.

Streamingplattformar har som gemensam egenskap att förlita sig på de teknologiska läsningarna för att kunna distribuera sina produkter, en del i streamingens framgångssaga är också insamlandet av användardata. Något som dels används för att ge användaren rekommendationer, dels för att kunna förutspå konsumenters efterfrågan (Klatt, 2022: 1549). Mofibo, som tidigare nämnts, utvecklar sina produkter genom att använda sig av så kallad 'geotracking'⁴. Genom att följa användarens rörelser kan företaget få in data om när, var och hur länge användaren lyssnar ur deras sortiment. Mofibo håller merparten av datan konfidentiell, vilket försvårar möjligheten till vidare forskning kring användarbeteenden i samband med streamingtjänster för ljudböcker (Borg & Snickars, 2016: 13.14). Att inneha användardata är ett sätt för streamingtjänsterna att verka konkurrenskraftigt och kunna ligga "ett steg före" för att tillgodose användarnas preferenser.

Att tävla om konsumenternas lojalitet och uppmärksamhet är något alla former av medier ägnar sig åt, enligt användningsforskningen (Rubin M., 2002: 528), och streamingtjänsterna är inget undantag. Respondenten Daniella svarar så här på frågan kring hennes åsikter kring prenumerationsupplägget:

---

⁴ Geotracking är en form av teknologi som möjliggör att kunna spåra en individs rörelsemönster, via sin uppkoppling till mobiltelefonen.

Inte kring att man behöver betala för tjänsten, men däremot tycker jag att de har höjt priserna ganska mycket. Allt är ju relativt, men de har höjt priserna ganska successivt den senaste tiden. Nu lyssnar jag på så otroligt, otroligt många böcker så jag känner fortfarande att jag har ett värde i det ändå. [...] Jag vet, nu sista höjningen så gjorde jag ändå en jämförelse med övriga appar för att då börja överväga och se. Ja, jag kanske ska se mig om efter någon annan. Men just då valde jag ändå att behålla den vi har och det är väl av ren bekvämlighet i och med att du har all historik där kring vilka böcker har lyssnat på. "Vilka författare gillar jag?" Alltså, du har allting där. Det är lätt liksom. Ibland kan det bli "har jag läst en bok eller lyssnat på en bok eller inte?", och då har du det i historiken liksom. Det är lite bekvämlighet också [...]. (Daniella, 54)

Som Daniella nämner, "äger" den specifika streamingtjänsten ens historik och data, vilket gör det svårare att övergå från den tjänsten till en annan. I och med att algoritmerna blir smartare ju mer data du ger till tjänsten blir användaren mer beroende av just den plattformen hen använder sig av.

6.1.4 Konsumtion via ljud

Den tredje aspekten jag har valt att lyfta fram under frågeställningen *Vad uppskattas av användare i deras konsumtion av streamingbaserade ljudbokstjänster?* är kring att konsumtionen sker via ljud som källa. Ljudboksuppläsningen var en aspekt som inte fanns med i intervjuguiden men dök upp gång på gång under intervjutillfällena. Konsumtionen av ljudböcker sker inte via synen som fysiska böcker gör, utan via hörseln. Det är alltså inte bara formatet av litteratur som är annorlunda utan också själva sinnesupplevelsen av litteraturen. Respondenten Daniella började lyssna på ljudböcker på grund av ögontrötthet, och några av respondenterna satte på sin ljudbok för att bara kunna ligga och blunda på soffan en stund.

Behovstillfredsställelsen 'avslappning' tillgodosåg en del av studiens respondenter, både för tryckta fysiska böcker och av ljudböcker men på olika sätt. Daniella resonerar så här kring sina lyssnarvanor:

Det är ett sätt för mig att koppla av i och med att jag har ett jobb som är väldigt mycket människor som rör sig och pratar och mycket ljud runt omkring mig. Då kan många tycka att "ah men är det inte skönt att det kan vara tyst då". Men för mig är det här att bara få komma in i en annan värld en liten stund där... Få mig koppla av från jobbet. Jag lyssnar dagligen på ljudböcker. (Daniella, 54)

I och med att ljudet styr boken blir därmed uppläsaren en viktig del av ljudboksupplevelsen. En del av respondenterna uppgav att de kunde avbryta en bok de börjat på ifall uppläsaren inte var bra, andra nämnde att det var just uppläsaren som fick dem att lyssna på nya böcker, då de ville höra en specifik uppläsares röst. Den som läste upp ljudboken var alltså för många av respondenterna helt avgörande och kunde bära på negativa, positiva eller neutrala konnotationer.

I en studie av Karl Berglund och Mats Dahllöf (2021) som undersökte skillnaderna mellan bästsäljande tryckta böcker jämfört med bästsäljande ljudböcker visade sig att en av ljudböckerna som stack ut gjorde det just på grund av uppläsaren. Berglund och Dahllöf kom fram till att de olika bokformaten skilde sig åt markant innehållsmässigt gällande språk och struktur, men det fanns ett undantag bland de populäraste ljudböckerna. Boken *Behind Closed Doors* var mer prosaisk i sin stil och inte lika kompatibel för lyssnande på ett språkmässigt plan, men författarnas teori var att dess popularitet kunde ha att göra med uppläsaren, som var en av Storytels mest populära att få ljudböckerna upplästa av (Berglund & Dahllöf, 2021: 21). Detta bekräftas av en del av studiens respondenter, exempelvis som här där respondenten Gudrun resonerar kring uppläsarens roll för formatet:

[...] Det kan vara så, att vissa böcker skulle jag kunna välja ljudbok på bara för att det är en sådan fantastisk uppläsare som ger någonting extra också till berättelsen. Så det skulle jag kunna göra. Av den anledningen skulle jag kunna välja ljudbok. Men i nio fall av tio hade jag valt bok om jag hade kunnat läsa böcker vid varje tillfälle, ja. [...] Men som sagt, vissa uppläsare är ju så fantastiskt bra på att förmedla så då kanske jag hade valt några böcker så i alla fall. (Gudrun, 58)

Även om 'streaming' är ett modernt fenomen är inte uppläsning av berättelser ett. Som Tattersall Wallin påpekar är den orala berättartraditionen den äldsta och föregår de tryckta böckerna historiskt (2020: 432–433; 438). När litteraturen skiftar form, eller remedierar⁵, på nytt i och med streamingplattformarnas framgång, kommer sannolikt även sättet författare skriver på anpassas i viss mån till ljudboksformatet (Berglund & Dahllöf, 2021: 22-23). Text tas emot olika beroende på om man läser eller lyssnar, där en viss typ av skrivstil lämpar sig bättre för läsning respektive lyssning (Berglund & Dahllöf, 2021: 19).

---

⁵ Remediering är ett begrepp som avser när ett medium utvecklas utifrån ett föregående medium, exempelvis är e-post en utveckling av pappersbrevet.

6.1.5 Sammanfattning

Från den första frågeställningen *Vad uppskattas av användare i deras konsumtion av streamingbaserade ljudbokstjänster?* har jag kommit fram till fyra betydande aspekter: flexibilitet, eskapism, valmöjligheter och konsumtion via ljud.

Gällande flexibilitet, utförde samtliga respondenter andra aktiviteter i samband med ljudbokslyssning, detta var en uppskattad och väsentlig faktor till deras användning av streamingtjänsterna. Bakom deras 'multitaskande' dominerade känslorna tristess och bekvämlighet som drivkrafter. Man hade därför kunnat koppla flexibiliteten som faktor med tidsfördriv, utifrån studiens teoretiska ramverk. Flexibiliteten till ljudbokslyssning möjliggörs av den smarta telefonens 'affordances', som bjuder in och underlättar rörlighet.

Eskapism var också en av faktorerna bakom användares konsumtion att konsumera ljudböcker, respondenterna menade att ljudbokslyssnandet fick de att "fly vardan" och erbjöd en typ av avslappning, mitt i vardagsbruset.

Valmöjligheter som faktor var både positivt och negativt relaterat för respondenterna. En del tyckte det var svårt att orientera sig i, medan andra uppskattade mängden titlar att välja bland. Apparnas egna rekommendationssystem var dock ingenting som merparten lade större vikt vid, deras sökstrategier för vidare lyssning kom från andra ställen än appen i de flesta av fallen. Appens egna rekommendationer samt utbud kopplades till forskning om insamling av användardata. Användardatan används både för att skraddarsy individers litteratursmak, men främst som ett medel till kommersiella syften från bolagens sida.

Att konsumtionen skedde via ljud som kanal var mycket betydelsefull för respondenterna, då det också erbjöd en form av avslappning. Uppläsning som fenomen diskuterades i samband med orala berättartraditionen och hörseln som sinne, till skillnad från synen som styr läsning i tryckta böcker. I tidigare forskning har det visat sig att böckers popularitet inom den analoga formen respektive ljudboksformatet styrs av språkstil och textens innehåll, som är olika anpassat för olika sätt att förnimma litteraturen på.

6.2 Vilka egenskaper uppskattas av användare vid konsumtion av tryckta böcker?

I den andra frågeställningen har jag försökt få fram vad de tryckta böckerna har för betydelse för användarna i den här studien. För att besvara frågeställningen har jag valt att dela upp kapitel 6.2 utefter de aspekter som kändes mest frekventa och relevanta: materialitet, kontroll och koncentration. I slutet av delkapitlet kommer jag att sammanfatta de viktigaste slutsatserna och svaren till frågeställningen i en kortare sammanställning.

6.2.1 Materialitet

De flesta av respondenterna läste fortfarande böcker i tryckt form, med undantag för några som slutat läsa helt efter att de introducerats för ljudböcker. Det var dock gemensamt för nästintill alla respondenter att läsningen av tryckta böcker minskat drastiskt sedan de börjat med ljudboksapparna. Under intervjutillfällena var det bitvis svårt för respondenterna att argumentera för varför de som slutat läsa tryckta böcker ändå hade ambitionen och längtan till att börja igen. Resonemangen slutade i en känsla av att tryckta böcker ändå hade ett högre värde än ljudböcker, och för många betydde de tryckta böckerna en hel del på ett känslomässigt plan. Den underliggande känslan var oftast nostalgi och hörde ihop med bokens materiella egenskaper.

En av respondenterna, Fredrika, hade slutat läsa fysiska böcker helt efter att hon börjat lyssna på ljudböcker via Storytel. Hon svarade så här kring om hon ändå hade som mål att börja läsa lite fler böcker i tryckt format i framtiden:

Ja, men det har jag ju ändå. Ambitionen finns ju där liksom och det är väl kanske mer det här också att man... Känns som man ska läsa riktiga böcker eller det är ju en mysig grej liksom att konsumera det så också. Få sin egen röst och sitt eget tempo på historien liksom. Så ja, förhoppningen är väl att det någon gång ska bli det också. (Fredrika, 49)

Respondenten Hanna var också en av de som mer eller mindre helt slutat läsa böcker i tryckt format. Hanna läste mer fysiska böcker när hon var yngre och har sedan dess lyssnat mer på ljudböcker, men trots den minskade läsningen fortsätter hon köpa böcker i tryckt format. Respondenten sa att hon ”gillar fortfarande tanken på att läsa böcker” och att hon, i förhoppning att hitta tillbaka till läslusten hon hade som ung, bär på en vilja att försöka börja läsa igen.

Men böcker och läsning betyder mycket, men det var betydligt mer innan kan man säga. Så att det är mer en nostalgisk känsla ibland tycker jag. När jag tänker på böcker som jag verkligen har gillat och läst innan, men så kanske inte lika mycket nu. (Hanna, 28)

Som tidigare nämnt var en gemensam faktor för majoriteten av respondenter att deras ljudbokslyssnande var betydligt större än deras läsande av tryckta böcker, även om många konsumerade böcker i båda formaten. Vissa inom forskningen menar att den streamade ljudboken troligtvis fungerar mer som ett komplement än ett utbyte av boken i fysisk form (Kristensen & Lüders, 2021: 183) och den tryckta boken har fortfarande en relativt ohotad status (Borg & Snickars, 2016: 18-19).

En hel del heta debatter kring litteraturens framtid har tagit plats i takt med att streamingtjänster ökat i popularitet i Sverige (Berglund & Dahllöf, 2021: 3). Kritikerna mot ljudboksformatet har menat att ”bra” böcker inte går att översätta till samma höga kvalitet i ljudformat och att ljudboken inte är lika litterär eller komplex som den tryckta (Berglund & Dahllöf, 2021: 3-4). Dessa känslor av vad som är ett ”bra” respektive ”dåligt” sätt att konsumera böcker på återspeglades även hos studiens respondenter. En del verkade bära på ett dåligt samvete kring deras böcker i tryckt form som de hade olästa i bokhyllan och några uttryckte en önskan om att börja läsa igen efter pensionen eller under semestern då de hade mer tid.

I och med att samtliga respondenter växte upp under en tid före streamingens och de smarta telefonernas intåg, finns många minnen och känslor kopplade till böckerna från barndomen och ungdomen. Många respondenter beskrev sig själv som läsande personer och/eller bokälskare, men att det med åren blivit färre böcker i tryckt format. De såg dock inte nödvändigtvis ljudböckerna som en ersättning till den tryckta boken, utan ett sätt att trots allt få böcker ”lästa”.

Borg och Snickars skriver i sin lägesrapport om bokmediets omvandling hur intresset för den fysiska boken ökat sedan den streamade ljudboken växt som format i Sverige. Författarna beskriver hur nostalgin kring boken som fysiskt objekt hör ihop med känslan över när en artefakt anses hotad och att det skett på ett fetisch-artat vis där boken använts som ett trendigt föremål inom olika icke-litterära sammanhang (2016: 7-8). En av respondenterna menade att

det kändes fel att slänga böcker och att hon i stället hade kvar dem som ”snygg inredning”. Kring varför respondenten inte kunde med att kasta böcker hon inte längre läste resonerade hon så här:

[...] och samtidigt känner jag så här ”ah men jag har ju inga barn, så vem ska ta hand om mina böcker sen?” (skratt). Och jag är helt övertygad om att det finns både bibliotek och massa andra möjliga ställen där de sparar de här sakerna, självklart. Så egentligen, nej, så egentligen hade jag inte behövt spara. Det är bara det att jag tycker det är så hemskt att slänga... Slänga det helt enkelt. Det är ju ändå någonting som någon har skapat, någonting... Det har liksom tryckts upp, jag har köpt det en gång i tiden. Och... Äh, det är väl egentligen bara nostalgi.
(Daniella, 54)

Tattersall Wallin skriver att den remedierade boken påverkar hur vi som användare uppfattar och tar till oss mediet och att ljudboken i relation till den fysiska boken alltid kommer präglas av konkurrens (2020: 433, 442). Kanske hade respondenterna inte burit på samma saknad över den analoga formen, om det inte vore för den nya digitaliserade era vi numera befinner oss i.

6.2.2 Kontroll

En viktig skillnad som tidigare tagits upp är hur man som bokkonsument uppfattar och tar emot mediet beroende på vilket format det presenteras i. Under intervjutillfällena diskuterades detta i form av kontroll kopplat till tempo/hastighet, berättarröst och materialitet/immaterialitet. En fördel med den tryckta boken var enligt respondenterna möjligheten att följa med, stanna upp och bläddra tillbaka. Även om dessa funktioner även finns digitalt, uppfattades det som lättare att tappa bort sig i ljudboken. Det upplevdes bland en del av respondenterna som att man hade större kontroll över läsningen av tryckta böcker än vad man hade när man lyssnade på ljudbok.

[...] och så har du somnat till så du vet inte, ”ja men vänta, hur var det nu?”. Då börjar jag om från början och spolar, håller på och spolar fram och tillbaka så ibland kan jag bli så less att jag bara lägger bort den så får jag börja från början igen. Men en fysisk bok, då sätter du ditt bokmärke och det... Jag tycker att den är, den är tydligare på något vis. Den lämnar liksom, den lämnar en inte förrän sista bladet. Så skulle jag nog kunna säga. (Agneta, 64)

I ljudboksapparna finns olika slags 'affordances'. Exempelvis kan man styra hastigheten på uppläsaren, för att göra rösten snabbare eller långsammare. Den funktionen användes ibland av en del respondenter, men kändes för en del som ett dåligt sätt att styra tempot på då rösterna blev förvrängda. Genom att läsa en fysisk bok fick de själva i stället bestämma takten. Att själv få styra och kontrollera boken var en tillfredsställande känsla när det kom till läsandet av fysiska böcker. Även att få bilda sin egen uppfattning om karaktärerna och läsa med "sin egen röst" i huvudet, var något vissa respondenter föredrog framför att höra uppläsarens röst i ljudboksformatet.

Bokens materiella egenskaper hängde också ihop med känslan av att själv få styra. Det taktila i att vända blad, lägga fram och lägga ifrån sig boken samt det bestående i att äga sin bok var några av aspekterna som respondenten kunde se som fördelar med att läsa fysiska böcker i stället för att använda ljudboksappar. En av respondenterna menade även att det var svårt att skilja böckerna åt i ljudboksappen. Hon sa: "Och då är det så svårt att hålla isär de, därför du har dem inte i bokhyllan och kan gå tillbaka och titta, om man nu skulle vilja det".

Det materiella med den fysiska boken upplevdes olika för olika respondenter, en del ville bli av med sina böcker som de hade hemma och rensa ut medan en del hade en sentimental koppling till sina böcker och ville ha kvar dem och att det skulle synas att de var lästa. Det upplevdes även svårare att avbryta en bok i tryckt form än en ljudbok, ifall respondenten inte tyckte om innehållet. De kände sig mer "skyldiga" till att avsluta den fysiska boken medan ljudböckerna var enklare att gå vidare ifrån.

Att lyssna på ljudböcker via streamingappar förutsätter ett ägande av en smart telefon samt internetuppkoppling. I och med att formatet bär på helt väsensskilda egenskaper från sin föregångare menar vissa att ljudbokslyssnandet snarare bär på fler likheter till radio eller podcasten som format än till andra medium, inklusive den tryckta boken (Berglund & Dahllöf, 2021: 2). Det finns även forskare som går längre och argumenterar för att själva mobiltelefonen som enhet bör ses som ett eget medium (Cook et al., 2011: 181). Den tryckta boken saknar de digitala 'affordances' som ljudboksappen innehar, däremot bär den på egna möjliggörande samt begränsade egenskaper som tidigare diskuterats.

Den fysiska boken är teknologiskt inte lika avancerad och komplext uppbyggd i sin teknologi som ljudböckerna, men på många sätt friare för användaren att ta till sig i och med dess enkelhet och det totala fokus boken kräver. Bokkonsumenter behöver vara mer aktiva som läsare av tryckta böcker, inte minst när det kom till begränsningen eller 'affordancen' att behöva ägna sig helt åt boken och inte kunna 'multitaska' vid läsningen. Möjligtvis är det på grund av kravet på användaren att själv aktivt styra och läsa boken för att konsumera den som den tryckta boken även bar på ett större värde för respondenterna. Så här beskrev Agneta skillnaden gällande den analoga boken och ljudbokens materialitet:

Ja, det är väl känslan av att det är en bok, att det är något riktigt verkligt och man får bläddra i sina papper och när man känner att "ja, men nu läser jag sista kapitlet" så kan man känna en sådan otrolig tomhet när boken är slut. För att man har levt sig in i det och när man har en ljudbok då bara tar man en ny, men en fysisk bok upplever jag liksom att den lämnar mycket mer efter sig [...]. (Agneta, 64)

För många av respondenterna fanns det även en kluvenhet inför att börja lyssna på ljudböcker i stället för att läsa, det tog emot för en del att konsumera böcker digitalt då de uppfattade boken som mer "rogivande" i sitt format.

6.2.3 Koncentration

Som tidigare nämnts ägnade sig respondenterna oftast åt andra sysslor medan de konsumerade ljudböcker. Möjligheten att röra sig fritt och kunna utföra nödvändiga vardagsbestyr uppskattades och sågs som en stor fördel med ljudboksformatet. I kontrast till ljudböckernas bärbarhet kräver den tryckta boken i stället fullt fokus och koncentration. De av respondenterna som fortfarande läste lika, eller nästan lika mycket som innan de börjat med ljudbokstjänsterna hade färre problem med koncentrationen än de som slutat, eller nästan slutat helt med att läsa fysiska böcker. Enligt Berglund och Dahllöf är de mest lyssnade ljudböckerna karakteriserade av mer dialog och enklare berättelsestrukturer än vad de mest populära böckerna i tryckt form är⁶ (2021: 19). Författarna menar att framtidens böcker kommer att skrivas mer anpassat åt ljudboksformatet för att kunna sälja inom båda fraktionerna av bokindustrin. De lyfter även fram citat från ljudboksförfattare där författarna

---

⁶ Resultaten baseras på en studie författarna genomförde där de undersökte 172 bästsäljande romaner mellan 2015-2019 i både ljud- och pappersformat.

menar att ljudbokslyssnare har väldigt kort tålamod och behöver berättelser som kräver mindre tankeverksamhet (Berglund & Dahllöf, 2021: 23).

Respondenten Ellen, som fortfarande uppskattade böcker i den analoga formen, men läste betydligt färre fysiska böcker sedan hon började lyssna, beskrev hur det blivit svårare att bara sitta still och läsa en bok, men att hon ändå såg det som en träning på något hon ville bli bättre på att kunna göra:

[...] Man är ju verkligen i nuet, du måste bara sitta och fokusera på din bok. Det gör ju att det blir mer avslappnande tycker jag. Att... Ah men det gör ju också att man tränar koncentrationsförmågan. Man känner ju när man sitter och börjar läsa att det liksom rycker lite i handen för att ta upp telefonen eller att man ska gå och plocka upp någonting annat. Och då inser man ju hur, alltså hur stressad hjärnan är, att man faktiskt behöver sitta och bara komma ner i varv. Så det... Och det känner jag att ljudboken saknar lite. Där kan man hela tiden göra någonting annat, där kan man öka hastigheten om man tycker att de pratar lite långsamt eller vad det nu kan vara. Så jag tror bara den här avslappningsdelen i det, att faktiskt sitta och bara vara i nuet, det ger ju den fysiska boken mer, tycker jag. (Ellen, 29)

Boken är lik ljudboken i mobilen på så sätt att den återberättar samma historia, men i mobilen finns även andra funktioner och med uppkoppling till internet finns alltid möjligheten att uppmärksamheten dras till annat. Det går inte att tala om streaming via smarta telefoner utan att ta i beaktande att mobiltelefonen i sig bär på en mängd olika funktioner som lockar till fler aktiviteter än litteraturkonsumtion. Även om användarna skulle lägga ifrån sig mobilen medan de lyssnar, finns alltid möjligheten till att annat dyker upp, exempelvis notiser från sociala medier, mejl, sms och telefonsamtal.

Tidigare forskning har undersökt användares upplevelse av beroende till sina mobiltelefoner och uppmärksammat att mer forskning inom området behövs (Conroy et al., 2023: 478). De mobila enheterna har numera blivit en del av vår vardag och studier har visat att användare bär på ambivalenta känslor kring mobilernas integrering i våra liv, då de gör livet mer bekvämt men också svårare med teknologisk avhållsamhet (Conroy et al., 2023: 475–476). Kate Mannell skriver i sin artikel om olika metoder som används för att motverka ett beroende av mobiltelefoner (2019: 78). Mannell kallar dessa metoder för 'disconnective affordances'. Det finns många orsaker till att man vill avlägsna sig från mobiltelefonen och försök till att inte ständigt vara uppkopplad. Ett exempel Mannell tar upp är just på grund av

svårighet till koncentration (2019: 78). Studien av Dominic Conroy, Darren Chadwick, Chris Fullwood och Joanne Lloyd bygger på Mannells fynd av 'disconnective affordances', där uttalar sig en av studiens deltagare "I loved reading books (then I owned a smartphone), and I stopped reading books" (Citat hämtat från Conroy et al., 2019: 475). Även respondenterna i den här studien har resonerat kring att deras bokläsande minskat sedan de skaffat ljudboksapparna, en av respondenterna resonerade så här kring läsande av fysiska böcker:

Ja, för jag kan uppleva ibland när man läser en bok att jag kan få svårt med koncentrationen och så, att jag har svårt att bara... för när man läser en bok så måste man ju verkligen sitta still och helst ha det tyst runt omkring sig och så [...]. (Agneta, 64)

Rastlösheten respondenten uppgett under intervjutillfällena skulle möjligen kunna ha mer att göra med ett generellt kortare uppmärksamhetsspann, i samband med mobiltelefonernas närvaro i deras liv, mer än tidsbrist och effektivitet som många av deltagarna uppgav var orsaken till att de valde ljudbok före det analoga formatet.

6.2.4 Sammanfattning

För studiens andra frågeställning *Vilka egenskaper uppskattas av användare vid konsumtion av tryckta böcker?* har de tre aspekterna materialitet, kontroll och koncentration särskilt lyfts fram. De tryckta böckerna upplevdes av respondenterna ha ett högre värde, och då oftast på ett sentimentalt plan. Den starka nostalgin som kopplades till bokens materialitet gav upphov till en längtan efter att läsa "på riktigt" igen och få tillbaka den läslust de en gång hade när det kom till fysiska böcker. Ofta präglades dessa sentimentala känslor av ett dåligt samvete och många respondenter bar på uppfattningar kring att fysiska böcker ansågs bättre än ljudböcker. En del menade att ljudbokslyssnandet var ett sätt att ändå ha möjlighet till att konsumera böcker, då de inte ansåg sig ha tiden att läsa fysiska böcker.

Den andra aspekten kring de fysiska böckernas utformning hade med kontroll att göra.

Respondenterna upplevde att de själva var mer aktiva och styrande när det kom till tryckta böcker, i och med dess analoga form. I jämförelse var det lättare för respondenterna att tappa bort sig i en ljudbok, än vad det var i den fysiska boken. Den högre nivån av kontroll i fysiska böcker verkade även lämna efter sig ett starkare intryck av historien än vad ljudboken gjorde. Kontrollen skulle därför kunna kopplas till det teoretiska ramverkets aspekt kring att bli känslomässigt berörd.

Den tredje aspekten handlade om koncentration. Många av respondenterna uppfattade sig själva som bokälskare och att deras ungdom och/eller uppväxt präglats av böcker. Trots det var det gemensamt för nästan samtliga respondenter att deras konsumtion av fysiska böcker dalat sedan de börjat lyssna på ljudböcker. En del respondenter tyckte det kändes svårt att bara sitta still och läsa en bok, men att det var något de ville träna på att bli bättre. Dessa koncentrationssvårigheter kopplades till Mannells teori kring 'disconnective affordances' som tar upp olika metoder användare har för att hålla sig ifrån sina mobiltelefoner.

Respondenterna själva tog inte nödvändigtvis upp beroende av sina mobiltelefoner som en anledning till försämrad koncentration vid läsning, men kapitlet resonerade ändå kring det som en möjlig faktor då ljudbokstjänsterna enbart nås via en smart mobiltelefon. De respondenter som "lyckades" koncentrera sig på en fysisk bok upplevde även större avslappning vid läsandet.

6.3 Varför väljer användare att lyssna på ljudbok framför att läsa i en fysisk bok?

I den tredje och sista frågeställningen har jag undersökt vad som kan vara anledningar till att respondenterna väljer att lyssna på en ljudbok i stället för att läsa i en fysisk bok. Då jag i tidigare delkapitel under resultatkapitlet undersökt de två litteraturformaten separat, kommer jag här att väga de mot varandra. För att besvara frågeställningen har jag valt att dela upp kapitel 6.3 utefter de aspekter som kändes mest frekventa och relevanta: tidsbrist, bärbarhet och ekonomi. I slutet av delkapitlet kommer jag att sammanfatta de viktigaste slutsatserna och svaren till frågeställningen i en kortare sammanställning.

6.3.1 Tidsbrist

Respondenterna hade olika attityder och inställningar kring läsande och litteratur i stort, gemensamt var att samtliga var storkonsumenter av just ljudböcker. Den vanligaste appen som användes var Storytel, vilken är den största ljudbokstjänsten i Sverige (Berglund & Dahllöf, 2021: 2). Anledningarna till att respondenterna börjat med lyssning via ljudboksappar skilde sig åt, men något många nämnde som en betydande faktor var upplevelsen av tidsbrist. Respondenterna kopplade ihop sitt ljudbokslyssnande med hur livet förändrats efter arbetslivet och allt vad som innebär att leva som vuxen. En fördel några tog upp var just möjligheten att vara effektiv när de lyssnade på ljudböcker, då de inte behövde

sitta still utan kunde göra andra saker samtidigt. Respondenten Cecilia resonerade följande kring vad hon ansåg var fördelarna med ljudböcker:

Ja, det är det som är grejen tror jag för min del. Att det är... Jag känner mig inte lika ineffektiv. Jag gör det lätt om jag sitter med en bok liksom så där, tänker att jag borde göra *det* och *det* också. (Cecilia, 65)

Inom användningsforskningen intresserar man sig för kontexten i vilken mediekonsumtionen sker, med individen i fokus (Rubin M., 2002: 526-527). I den här studien skedde ljudbokslyssnandet främst i kontext av pendlande till och från jobb, vardagssysslor och promenader/raster på jobbet. Böcker i tryckt format var mer kopplat till semestertider, den framtida pensionen samt ungdomstiden. Det verkar som att förändrade livsvanor spelade en stor roll i de ändrade medievanorna, i alla fall när det kommer till den här studiens respondenter. Många uttryckte som tidigare nämnt olika känslor av saknad, längtan och dåligt samvete när det kom till frånvaron av läsande i deras liv. Vissa menade att ljudböckerna var ett sätt att "slå två flugor i en smäll", då de inte kände att de hade tid att bara sitta ner med en bok i handen.

Kristensen och Lüders menar i sin studie att ljudbokstjänsterna troligen fungerar mer som ett komplement till fysiska böcker, snarare än något som kommer att ersätta formatet (2023: 183). Till viss del stämde detta överens med respondenterna i den här studien, men det som majoriteten uppgav var att läsandet av fysiska böcker drastiskt minskat eller upphört helt i takt med att de börjat lyssna på ljudböcker. Den tryckta boken är som tidigare nämnt fortfarande det dominerande format i vilket litteraturkonsumtion sker, men bland den växande ljudbokslyssnande gruppen kanske man inte ska underskatta hur ljudboken tar plats på bekostnad av den tryckta boken. En annan respondent, Ellen, sa så här under hennes intervju:

Jag tror det är att det är mer lättillgängligt och det är lättare att ta sig tiden för det eftersom jag kan göra det samtidigt som jag gör annat som jag ändå behöver göra. Som att gå till bussen, sitta på bussen, diska, ta en promenad, städa hemma vad det nu kan vara. Så det är mer tid jag behöver avsätta för att enbart sitta och läsa en bok än vad det är att faktiskt lyssna på ljudbok samtidigt som man gör något. Så det är nog det tror jag. Att det är lättare att få in i vardagen. (Ellen, 29)

En fråga som användningsforskningen ställer sig är varför individer väljer ett medium före ett annat (Ruggiero, 2000: 29). Det finns naturligtvis andra slags underhållningsmedier man kan

lyssna på i stället för böcker om man vill ha något i lurarna samtidigt som man gör annat, men gemensamt för respondenterna var att de till stor grad identifierade sig som ”läsande personer” och ville behålla sin bokkonsumtion, trots tidsbristen de upplevde. Mängden ljudböcker och tiden de lade på sin lyssning var hög. Nästan alla respondenter lyssnade dagligen och en av dem, Agneta, uppgav att hon under föregående år lyssnat på 54 ljudböcker via sin app, vilket är mer än en i veckan. Man skulle kunna säga att respondenterna i den här studien konsumerade mediet på ett ritualiserat vis, det vill säga när mediet blivit en del av ens dagliga rutin och konsumeras utan något specifikt ändamål (Rubin M., 2002: 535).

Det finns något paradoxalt i tidsbristen som argument för minskat bokläsande, då mängden ljudböcker som konsumerades bland respondenterna tog upp många timmar i veckan. Svaret på hur de hade tid med att lyssna men inte att läsa kan dock besvaras av just den flexibilitet som ljudböckerna utgör. Sällan lyssnade respondenten enbart på ljudboken utan att aktivera sig med annat. Då det var fallet handlade det om delvis trötthet, då ljudboken möjliggjorde att man kunde ligga ner och blunda samtidigt, delvis av spänning, då respondenten exempelvis befann sig i slutet på en ljudbok och ville lyssna extra koncentrerat utan några distraktioner. Ett tredje exempel på när ljudboken lyssnades på i stillhet var vid insomning, då ljudboken hjälpte till som ett medel till att somna. I det sista exemplet användes ljudboken på ett funktionellt sätt där själva ljudet spelade en större roll än innehållet.

Alla respondenter hade dock olika personliga preferenser, även om många liknade varandra. Medan en använde ljudboken för att somna, läste en annan respondent i en vanlig bok under läggdags för att *inte* somna (så som hon hade gjort av att lyssna på ljudbok).

6.3.2 Bärbarhet

Schrock skriver i sin artikel om mobiltelefonens olika ’affordances’ och kommer fram till en lista bestående av fyra betydande ’affordances’: ’portability’; ’availability’, ’locatability’ och ’multimediality’ (Schrock, 2015: 1235). För respondenterna i den här studien var ’portability’ en av de mest betydande faktorerna kring deras användning av ljudbokstjänster. ’Portability’ skulle man kunna översätta till bärbarhet på svenska. Även den tryckta boken är bärbar i sin utformning, och i pocketformat är boken lätt att bära och ta med sig mellan olika platser. Bärbarheten som kommer med ljudböckerna skiljer sig dock åt på så sätt att det inte behövs

en ”extra” enhet för att konsumera böckerna, utan ljudböckerna finns integrerade i mobilen i form av olika appar (Tattersall Wallin, 2020: 442). Det enda man behöver är alltså tillgången till sin mobiltelefon, som de flesta i vår del av världen ständigt bär med sig.

Bärbarhet hänger ihop med aspekten ’flexibilitet’ (kap 6.1.1), då bärbarheten är en förutsättning till flexibilitet. Skillnaden mellan de två aspekterna är att bärbarhet är en möjliggörande egenskap, eller ’affordance’, medan flexibilitet är ett resultat och en möjlighet utifrån förstnämnda egenskap. I och med att den smarta mobiltelefonen idag är en enhet som blivit till en samlingsplats för diverse medieformat, kan man påstå att det är en plats där digital konvergens ständigt skapas, ofta i form av olika appar och digitala funktioner den smarta mobilen innehar. Telefonen rymmer idag mycket mer än de grundläggande elementen att ringa och sms:a, den har snarare blivit till en dator i fickformat (Pon et al., 2015: 29).

En del av respondenterna argumenterade mot användningen av tryckta böcker framför ljudböcker utifrån bärbarhet som avgörande faktor. Respondenten Daniella resonerade kring hur man är mer benägen att konsumera nya, kanske lite oväntade val av böcker, i och med att tyngd som faktor inte finns med när det kommer till ljudbokstjänsterna. Tio ljudböcker väger lika mycket som noll ljudböcker, i och med att de är immateriella. Den enda tyngden är enhetens tyngd, det vill säga mobiltelefonens.

[...] Jag har en känsla av att man kanske... testat lite mer *nytt* via appen. Eh, än att man bär med sig tio fysiska böcker om att *ifall* att den här är intressant. Det är så mycket lättare att lyssna och så tycker man ”nä det här var inte alls bra”. Då kan man bara bryta det och så ta något nytt liksom.
(Daniella, 54)

Det är oundvikligt, enligt min mening, att tala om bärbarhet utan att tala om materialitet. Materialitet genomsyrar dessutom hela diskursen kring digitala och analoga böcker, då den tryckta boken till skillnad från den ’streamade’ ljudboken är ett fysiskt objekt. Shrock menar att ’portability’ eller bärbarhet är den tydligaste ’affordancen’ när det kommer till smarta mobiler, i och med att de fysiska egenskaperna går att observera visuellt (2015: 1236).

I och med att respondenterna alla hade sina personliga skäl till hur och varför de konsumerade litteratur som de gjorde, fanns det även olika åsikter kring den tryckta boken som objekt jämfört med ljudböckernas mobilitet. Det är svårt att argumentera emot streamingtjänsternas

överlägsenhet gällande bärbarhet, däremot fanns det andra värden som enligt respondenterna vägde tyngre än värdet att kunna ha ett lättare bagage. Det en person såg som en nackdel med tryckta böcker, var för en annan en viktig aspekt till att fortfarande använda det analoga formatet.

För respondenten Björn var läsningen starkt kopplat till boken som fysiskt objekt. Tillfällena då han lyssnade på ljudbok var då det av olika anledningar inte fanns möjlighet att läsa fysiska böcker, exempelvis när han arbetade. De ljudböcker han valde att lyssna på var samma böcker han vid tillfället läste i tryckt format, för att kunna fortsätta följa berättelsen vart han än befann sig. Det var en unik form av bokkonsumtion ingen annan av respondenterna delade. Ljudböckerna var för Björn ett substitut till den fysiska boken som enligt honom var det överlägsna formatet.

Man skulle kunna tänka sig att det fanns ett samband mellan de respondenter som bar på en starkare koppling till boken som fysiskt objekt med att de i högre grad ägnade sig åt läsning i analogt format, medan de som hade en svagare koppling till boken som fysiskt objekt även läste mindre än vad de lyssnade på böcker. Detta möjliga samband var dock inte fallet bland intervjupersonerna. Den varierade mängden läsning och lyssning av böcker var inte nödvändigtvis kopplat till deras inställning till bokens materiella egenskaper. Exempelvis föredrog Gudrun den fysiska boken för läsning, men bar inte på någon känslomässig koppling till boken som objekt, tvärtom valde hon att slänga böcker hon inte längre hade användning av.

6.3.3 Ekonomi

Den sista aspekten som är väsentlig att lyfta fram under frågeställningen *vilken inställning har användare till ljudböcker respektive tryckta böcker?* är den ekonomiska. Som tidigare diskuterat följer ljudbokstjänsterna en affärsmodell där det oftast mot en månatlig prenumeration ges tillgång till böcker, vilket skiljer sig från den fysiska boken man förutom från biblioteken köper och därmed äger som objekt. Ljudbokstjänsterna är uppbyggda som plattformar, likt andra streamingtjänster, och fungerar som distributörer snarare än producenter. Men det förekommer att distributionskanalerna även erbjuder egenproducerat innehåll, för att stärka sitt varumärke mot konkurrenter (Klatt, 2022: 1548). Ett exempel på

det när det kommer till bokindustrin är Storytel, som har ett eget förlag inom koncernen som producerar unikt innehåll skrivet utifrån att bli till ljudböcker (Berglund & Dahllöf, 2021: 3).

Böckerna som produceras till att bli ljudböcker benämns ibland som ”audio first” eller ”born-audio” och är ett sätt för ljudbokstjänsterna att anpassa sig efter konsumenten (Berglund & Dahllöf, 2021: 3).

Det ekonomiska värdet har i tidigare studier inte visat sig vara det mest avgörande, när det kommer till konsumtion i streamingappar, det har snarare varit aspekter som bekvämlighet som påverkat användaren i sina konsumtionsval (Pura, 2005 refererad i Oyedele & Simpson, 2018: 302). Bland studiens respondenter var inte prenumerationsmodellen något som upplevdes negativ, respondenternas attityd var snarare övervägande positiv då deras konsumtion av ljudböcker var hög och att de på så sätt upplevde sig få valuta för pengarna. Så här ställer sig Ellen till frågan om vad hon tycker kring ljudboksappens månadskostnad:

Väldigt bra tycker jag, om man är en person som läser ett visst antal böcker och över, så. Skulle man läsa någon bok per månad så kanske det blir lite dyrt beroende på vilken typ av böcker. [...] Jag brukade mest köpa pocketböcker innan, och fortfarande, så då behöver man ändå läsa några per månad, eller aa två blir det kanske, för att komma upp till den månadskostnaden för Storytel. [...] Men sett över tid så tror jag att det är mer ekonomiskt för mig. (Ellen, 29)

Många respondenter resonerade på liknande sätt som Ellen. Tryckta böcker, särskilt nyutkomna titlar och inbundna böcker, kan ofta ha ett högre pris än månadskostnaden på en ljudboksapp. Vilket kan få konsumenterna att se det som att de tjänar in pengar när de i stället väljer att lyssna via ljudbokstjänster, om de konsumerar flera böcker varje månad. Detta är dock ett tanke-experiment som möjligtvis inte håller i praktiken.

Med tanke på att ljudböckerna har en annan form av tillgänglighet, både gällande ’multitasking’ samt bärbarhet, möjliggörs en större konsumtionsmängd än vad som hade varit möjligt vid stillasittande läsning. Det hade, om man utgår från respondenternas påstådda vardag och rutiner, inte varit möjligt att läsa lika många böcker per år som de kan lyssna på. Möjligtvis skulle det därför kunna vara tvärt emot Ellens resonemang, att årskostnaden av ett abonnemang på Storytel sammanlagt kostar mer än vad en årskonsumtion av köpte böcker

skulle gjort. Detta är enbart spekulationer, men i och med att det finns väsentliga skillnader på att konsumera ljudböcker via mobilen och att läsa ur en fysisk bok är det inte helt jämförbart att ställa formaten mot varandra i fråga om spenderade utgifter. Som Tattersall Wallin skriver har bokens digitala omvandling blivit markant annorlunda från andra medietyper, då vi använder ett helt nytt sinne för att konsumera litteraturen, synen är utbytt mot hörseln (2020: 445).

Respondenternas upplevelse av att få valuta för pengarna är kopplat till ljudböckernas aspekt kring utbud. Överflödet av produkter att välja mellan bidrar dels till fortsatt lyssning dels till en känsla av att få mycket mer för pengarna. I och med att kostnaden under abonnemanget dessutom sker automatiskt varje månad, kan det upplevas som att utbudet man tar del av är rent av gratis, som Herbert et al. påpekar i sin artikel om 'streaming' (2019: 355). Den transaktionella upplevelsen vid enskilda produkter är inom mediastreaming inte lika påtaglig.

En slutsats man skulle kunna dra utifrån respondenternas svar är att ljudboksappar är prisvärda om man är en storkonsument av ljudböcker. Mängden böcker att välja bland uppmuntrar ett aktivt mediebruk och bygger på att man ska fortsätta lyssna direkt efter man blivit klar med den senaste boken, genom rekommendationer som dyker upp när avslutet är nått. En av respondenterna som inte var särskilt aktiv i perioder beskriver sin prenumeration följande:

Alltså ja, om jag har perioder där jag känner mig osugen på att lyssna på så många böcker så säger jag upp mitt abonnemang. Och jag skulle inte säga att jag är beredd att betala mycket mer än kanske 100 kr i månaden. Och jag brukar försöka få någon slags rabatt eller så där, för jag tycker att det handlar nog om hur mycket man lyssnar. För de gångerna jag lyssnar mycket mer, då bryr jag mig inte lika mycket om priset. Men lyssnar jag lite mindre eller bara är sugen på en bok eller sådär, då känner jag att jag vill inte betala hur mycket som helst. (Hanna, 28)

6.3.4 Sammanfattning

För att besvara den tredje frågeställningen om användares val av ljudböcker framför tryckta böcker lyftes tre aspekter fram; tidsbrist, bärbarhet och ekonomi.

Gällande tidsbrist som aspekt var det en betydande faktor som bidrog till att respondenterna valde ljudboken framför den fysiska boken, då de lockades av möjligheten att kunna vara

effektiv med sin tid. Tidsbristen visade sig hänga ihop med vuxenlivets alla måsten bland de svarande, deras ändrade medievanor hängde ihop med en förändrad livsstil från när de var yngre och läste mer fysiska böcker. Respondenterna konsumerade ljudböcker på ett rituellt sätt då nästan samtliga lyssnade dagligen, ljudböckerna var en del av deras vardagliga rutin.

Under aspekten bärbarhet diskuterades både hur den fysiska boken samt ljudboken kunde ses som bärbar. Skillnaden är att det inte behövs en extra enhet för att konsumera streamad litteratur, om man förutsätter att individer alltid bär med sig sin mobiltelefon. Bärbarhet som en egenskap, eller 'affordance', relaterades till bokmediernas materialitet. Fördelen för respondenterna kring ljudböckernas "tyngdlöshet" var bland annat att man enklare kunde testa nya böcker att lyssna på. Dock visade det sig att det inte fanns något klart samband mellan mängden läsning och lyssning med respondenternas inställning till de materiella egenskaperna.

Den tredje och sista aspekten som lyftes fram var ekonomi. När respondenterna tillfrågades hur de upplevde prenumerationskostnaden jämfört med kostnaden av fysiska böcker styckvis upplevde de flesta att det var ett billigare alternativ att månadsprenumerera. Många resonerade kring att deras årskonsumtion av böcker gjorde att månadssumman i genomsnitt var billigare än att köpa fysiska böcker, dock är det svårt att helt jämföra mängden då det inte hade varit möjligt med tanke på respondenternas livsförhållanden att läsa lika många böcker som de lyssnar på under ett år. En av slutsatserna kring ekonomi kopplat till frågeställningen var att ljudbokstjänsten fungerar bäst för de som är storkonsumenter av ljudböcker, men inte lika väl för de som enbart lyssnar ibland.

7 Diskussion

I det sjunde och sista kapitlet kommer jag att redogöra för studiens slutsatser samt föra en diskussion kring dessa. Jag kommer även att reflektera över arbetet i sin helhet samt komma med förslag på vidare forskning.

7.1 Slutsatser

I den första frågeställningen *Vad uppskattas av användare i deras konsumtion av streamingbaserade ljudbokstjänster?* behandlades användarnas drivkrafter bakom sitt konsumerande av ljudböcker. De element som stod ut från intervjuerna besvarade även frågeställningen, vilket var flexibiliteten ljudböckerna erbjöd; eskapism; de stora valmöjligheterna i utbudet samt ljudet som konsumtionskälla. Att samtliga respondenter utförde andra aktiviteter samtidigt som de lyssnade på ljudböcker var inget som förvånade, då formen av konsumtion sker via lyssnande vilket frigör både synen och händerna till annat. Det som dock var intressant ur den aspekten var snarare hur ovanligt det var att enbart ägna sig åt ljudboken. Hade man bytt ut deras val av underhållning mot en tv-serie eller film hade det antagligen varit mindre sannolikt att de samtidigt känt sig manade att ägna sig åt andra sysslor. Skillnaden mellan tv och film och ljudböcker är att det saknas visuella inslag i ljudboken, medan de har ljudet gemensamt ur ett användarperspektiv. Kanske är det avsaknaden av bild i samband med rörligheten i och med att man enbart använder hörseln, som får ljudboken att bli ett så pass mobilt underhållningsmedium som det i den här studien visade sig vara.

I en tid där olika former av underhållning ständigt pockar på vår uppmärksamhet känns den streamade ljudboken helt rätt i tiden, i och med att den möjliggör för just ett sådant 'multitaskande' som många av respondenterna uppgav. Studier har även visat på att vår uppmärksamhet på att fokusera vid en sak till en annan via skärmar har försämrats de senare åren – år 2004 låg spannet på 75 sekunder vilket idag minskat ner till 47 sekunder (Hermansyah, 2023). Känslan av att inte kunna sitta ner och fokusera på en bok i tryckt form verkade vara en av orsakerna till att välja ljudboken i stället.

Den andra frågeställningen *Vilka egenskaper uppskattas av användare vid konsumtion av tryckta böcker?* behandlade respondenternas relation till böcker i fysiskt format.

Den tryckta boken är ett av våra äldsta medier. Boken är i sitt fysiska format bundet i sin materiella form, vilket tar bort möjligheten till flexibilitet som ljudboken kan ge. I vår digitala tid kan man därför undra varför boken fortfarande är mer populär än ljudböcker (Facht & Lindberg, 2022: 78-79), då båda formaten erbjuder samma innehåll åt användaren. Bland studiens respondenter visade det sig att det fanns egenskaper i den tryckta boken som ljudböckerna saknade. Boken i sitt tryckta format lämnade ett mer bestående och kraftfullt intryck på användarna, de kände sig dessutom mer delaktiga som läsare än som lyssnare. Att själv få styra hastigheten, kunna bläddra fram och tillbaka utan att tappa bort sig och bygga upp berättelsen i sitt inre i stället för att höra någon yttre person återberätta, bidrog till en annan upplevelse av litteraturen än den en ljudbok erbjuder.

Det som fascinerade mig med respondenternas inställning till tryckta böcker var att många som nästan helt övergett de fysiska böckerna och enbart lyssnade, ändå bar på en längtan eller ett mål att bli ”bättre” på att läsa. Åldersspannet för samtliga respondenter var 27-64, vilket betyder att alla intervjupersoner växte upp under en tid utan smarta mobiltelefoner. Visst har datorn och internet funnits längre, men det går knappast att jämföra med hur revolutionerande den smarta mobilen varit och är. På grund av mobiltelefonens internetuppkoppling och finslipade ’affordances’ är den smarta mobiltelefonen mycket mer än sina ursprungliga funktioner att ringa och sms:a – genom digital konvergens kan man konsumera valfritt medium i sin mobil, till och med böcker. Kanske kan det vara på grund av att respondenterna både upplevt en analog och digital era som de trots sitt ljudbokslyssnande ändå bär på betydelsefulla minnen av en mer analog tid.

Som svar på frågeställningen kom studien fram till att böcker i sitt analoga format fortfarande spelar en stor roll i användares liv, utifrån de kvalitativa resultaten som togs fram. Böcker lästes inte i samma mängd som användarna lyssnade, vilket kan ha att göra med formatens olika tillgänglighet. En ljudbok går att lyssna på var och när som helst, medan en fysisk bok kräver att man inte ägnar sig åt annat. Nostalgi visade sig vara en viktig faktor till böckernas höga status bland respondenterna, då många hade starka känslomässiga band till fysiska böcker.

När det kom till den tredje och slutliga frågeställningen *Varför väljer användare att lyssna på ljudbok framför att läsa i en fysisk bok?* lyftes aspekterna tidsbrist, bärbarhet och ekonomi fram som potentiella svar till frågan. Tidsbristen kopplades till respondenternas livssituation som ofta gav lite tid över till underhållning. På så sätt var ljudböckerna ett sätt att effektivisera och fylla tiden de var tvungna att ägna åt exempelvis diverse hushållssysslor, till att samtidigt få sin dagliga dos av ljudbok. Det var också en av nämnda anledningar till att de respondenterna som inte läste särskilt mycket i fysiska böcker kände var orsaken till det. Tid behövdes alltså i mer mängd för läsande i tryckta böcker, medan det inte var en lika viktig faktor som hindrade till lyssning av ljudböcker.

Bärbarhet var en aspekt som tillsammans med flexibilitet möjliggjorde en annan typ av litteraturkonsumtion via ljudboksapparna, som inte fysiska böcker kan erbjuda i samma utsträckning. För vissa respondenter var det dock materialiteten i de fysiska böckerna som förstärkte användandet till en starkare upplevelse och känsla, vilket de ville behålla. Där skiljde sig respondenterna åt och åsikterna kring om det var viktigt att äga sina böcker fick väldigt olika svar. Kanske är det en fråga mer om hur man är lagd som person huruvida man föredrar den tryckta boken eller den streamade boken.

Den tredje aspekten ekonomi var också en avgörande faktor till varför användarna valde att lyssna på ljudböcker. Många tyckte att de fick valuta för pengarna men de som inte var lika frekventa lyssnare kunde i perioder avsäga sig sitt abonnemang. Slutsatsen man skulle kunna dra av detta är att prenumerationsupplägget för ljudbokstjänsterna uppskattas av de som är storkonsumenter men passar inte lika bra för de mindre frekventa bokkonsumenterna.

Resultat från den här studien visar på en komplex bild av litteraturkonsumenter, där trots en del likheter även finns många olikheter och är präglade av personliga preferenser. För att bygga vidare på studien skulle fler kvalitativa men även kvantitativa studier gynna underhållningslitteraturen när det kommer till böcker. Den tryckta boken är som tidigare nämnt fortfarande stark i sin status, men en fråga som väcks är hur yngre generationer som växt upp med smarta mobiltelefoner kommer att få för relationer till fysiska böcker som vuxna.

De jag under arbetet har intervjuat identifierar sig alla som mer eller mindre bokälskande personer. Kristensen och Lüders poängterade i sin artikel att det saknas forskning kring huruvida ljudbokslyssnare främst består av icke-läsare eller bokälskare (2023: 198), detta är en intressant frågeställning som skulle kunna vara avgörande för att förstå hur framtidens litteraturkonsumtion kan komma att påverkas.

7.2 Reflektion kring arbetet

I den här studien har jag valt att fokusera på tryckta böcker jämfört med streamade böcker, utifrån ett användarperspektiv. Detta lämpade sig bäst att göra genom att välja en kvalitativ metod, då de individuella behoven varit mest intressanta att forska vidare på utifrån syftesformuleringen. Den teoretiska bakgrunden för studien 'uses and gratifications', eller användningsforskningen, är också mer individualistisk i sin natur. Dock finns det fallgropar i att använda sig av användningsforskningen och även att dra slutsatser utifrån en mindre grupp respondenter. För en utökad studie inom samma ämnesval hade en kombination av både kvalitativ och kvantitativ antagligen varit mer fruktsam. Det kvalitativa behövs för att förstå användarnas motiv, men den kvantitativa delen är minst lika viktig för att få en bredare blick kring vad konsekvenserna av användandet kan bli för bokbranschen i helhet.

Av den forskningen jag under studiens gång tagit del av skulle jag säga att tidigare forskning stärkts, då flera av aspekterna som respondenterna gav upphov till återfinns inom litteraturen som är skriven sedan tidigare. Som exempel på detta kan Kristensen och Lüders nämnas, som fann i sin studie att det hos användarna fanns en uppskattning kring de streamade ljudböckernas flexibilitet och stora utbud (2023: 196-197). Forskningsluckan som samma författare adresserade, kring huruvida de tidigare ljudboksanvändarna bestod av främst bokälskare eller icke-läsare, är däremot svår att täcka genom den här studiens resultat. Respondenterna jag intervjuade var i flesta fall självutnämnda bokälskare och samtliga respondenter är uppväxta med läsning innan streamingen var ett etablerat distributionssätt. För framtida studier vore det därför givande att fokusera på en yngre urvalsgrupp, där samtliga är uppväxta med både fysiska böcker och ljudboksappar som alternativ.

Studiens resultat skulle kunna generaliseras teoretiskt utifrån de aspekterna som framträdde i materialet. Vissa av dem knyter an till tidigare forskning, så som 'eskapism' och 'bärbarhet',

där den förstnämnda förekommer i Rubins typologi och den senare hos Schrock (1981; Griffins, 2014: 357-358; 2015: 1235). Medan andra aspekter som 'kontroll' och 'koncentration' är mindre forskat på, i samband med litteraturkonsumtion. Det teoretiska ramverk som använts vid analys av materialet är dessutom något som kan ytterligare bearbetas och komma till vidare användning, då det tidigare saknats ett ramverk som enbart riktar sig mot litteraturkonsumtion kopplat till användningsforskningen. I och med att streaming fortfarande är ett relativt nytt fenomen i bokbranschen, behövs mer forskning i linje med bokkonsumenternas drivkrafter och upphov till behovstillfredsställelse.

7.3 Förslag på vidare forskning

Urvalet av material har i den här studien av praktiska skäl begränsats, för vidare forskning finns det dock flera intressanta vägar att ta. Dels skulle det vara som tidigare nämnt givande att få en lägesbild kring skillnaderna och likheterna som finns över generationsgränserna. En mer omfattande studie med en grupp äldre och en grupp yngre respondenter hade varit en potentiell fortsättning av det här arbetet. Frågor som väckts har även rört omkringliggande faktorer som kan spela in i hur man väljer att konsumera litteratur. Exempelvis finansiella förutsättningar och kulturella förutsättningar. Ljudbokstjänster verkar ha ett särskilt starkt fäste i Norden, även detta vore intressant att gräva djupare i. Vad är det som ligger bakom ljudboksboomen just i de nordiska länderna, jämfört med exempelvis resten av Europa? I Colbjørnsen studie finner de även skillnader inom Norden hur man talar om ljudbokstjänsternas intåg i bokbranschen, då det i Norge finns en starkare diskurs kring kultur medan det i Sverige talas mer om innovation och teknologi.

Det finns många potentiella fortsättningar för medie- och kommunikationsvetenskapen att ta vid den här studien, då streaming som distributionsmodell fortfarande är ny och vi ännu inte vet hur det kommer att komma påverka framtidens användning av diverse medieformer.

Referenser

Bartsch, Anne, & Viehoff, Reinhold (2010). The Use of Media Entertainment and Emotional Gratification. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 5, 2247–2255.

<https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.07.444>

Berglund, Karl, & Dahllöf, Mats (2021). Audiobook Stylistics: Comparing print and audio in the bestselling segment. *Journal of Cultural Analytics*, 6(3).

<https://doi.org/10.22148/001c.29802>

biblioteket.online (annons) (2021). Ljudbok är inte samma sak som talbok. *Resumé*.

<https://www.resume.se/native/ljudbok-ar-inte-samma-sak-som-talbok/>

Borg, Alexandra, & Snickars, Pelle (2016). Bokmediets omvandling: En lägesrapport. *Human IT*, Vol.13(3), 1–23.

Cambridge University Press (2024). Multitasking. *Cambridge Dictionary*.

<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/multitasking>

Colbjørnsen, Terje (2021). The streaming network: Conceptualizing distribution economy, technology, and power in streaming media services. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, 27(5), 1264–1287.

<https://doi.org/10.1177/1354856520966911>

Colbjørnsen, Terje, Tallerås, Kim, & Steiner, Ann (2023). Talking About Audio: Analysing Book Industry Trade Talk on Audiobooks and Streaming in Sweden and Norway. *Publishing Research Quarterly*, 39(1), 17–33. <https://doi.org/10.1007/s12109-023-09941-5>

Conroy, Dominic, Chadwick, Darren, Fullwood, Chris, & Lloyd, Joanne (2023). “You have to know how to live with it without getting to the addiction part”: British young adult experiences of smartphone overreliance and disconnectivity. *Psychology of Popular Media*, 12(4), 471–480. <https://doi.org/10.1037/ppm0000425>

Cook, John, Pachler, Norbert, & Bachmair, Ben (2011). Ubiquitous Mobility with Mobile Phones: A Cultural Ecology for Mobile Learning. *E-Learning and Digital Media*, 8(3), 181–195. <https://doi.org/10.2304/elea.2011.8.3.181>

- Ekström, Mats, & Johansson, Bengt (Red.) (2019). *Metoder i medie- och kommunikationsvetenskap* (Tredje upplagan). Studentlitteratur.
- Ekström, Mats, & Larsson, Larsåke (Red.) (2010). *Metoder i kommunikationsvetenskap* (2nd edition). Studentlitteratur.
- Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Towns, Ann E., & Wängnerud, Lena (2017). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad* (Femte upplagan). Wolters Kluwer.
- Facht, Ulrika. Lindberg, Tobias (2022). *Medieutveckling 2022: Medieekonomi*. Myndigheten för press, radio och tv.
- Griffin, Emory A., Ledbetter, Andrew, & Sparks, Glenn Grayson (2014). *A first look at communication theory* (Ninth Edition). McGraw-Hill Humanities/Social Sciences/Languages.
- Herbert, Daniel, Lotz, Amanda D., & Marshall, Lee (2019). Approaching media industries comparatively: A case study of streaming. *International Journal of Cultural Studies*, 22(3), 349–366. <https://doi.org/10.1177/1367877918813245>
- Hermansyah, Deisy (2023, november 13). *Människans uppmärksamhetsspann har sjunkit till 47 sekunder*. SVT nyheter. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/manniskans-uppmarksamhetsspann-har-sjunkit-till-47-sekunder>
- Jarlbrink, Johan, Lundell, Patrik, & Snickars, Pelle (2019). *Mediernas historia från big bang till big data*. Mediehistoriskt arkiv.
- Jenkins, Henry, & Deuze, Mark (2008). Editorial: Convergence Culture. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, 14(1), 5–12. <https://doi.org/10.1177/1354856507084415>
- Katz, Elihu, Blumler, Jay G., & Gurevitch, Michael (1973). Uses and Gratifications Research. *Public Opinion Quarterly*, 37(4), 509. <https://doi.org/10.1086/268109>
- Klatt, Tyler (2022). The streaming industry and the great disruption: How winning a Golden Globe helps Amazon sell more shoes. *Media, Culture & Society*, 44(8), 1541–1558. <https://doi.org/10.1177/01634437221104696>

- Kristensen, Linn-Birgit, & Lüders, Marika (2023). Convenient and worth the price? Identifying early users and predicting future use of book streaming services. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, 29(1), 183–200. <https://doi.org/10.1177/13548565211057516>
- Mannell, Kate (2019). A typology of mobile messaging's disconnective affordances. *Mobile Media & Communication*, 7(1), 76–93. <https://doi.org/10.1177/2050157918772864>
- McQuail, Denis (1984). With the benefit of hindsight: Reflections on uses and gratifications research. *Critical Studies in Mass Communication*, 1(2), 177–193. <https://doi.org/10.1080/15295038409360028>
- Merriam-Webster (u.å.). *Convergence Definition & Meaning*. Hämtad 19 november 2023, från <https://www.merriam-webster.com/dictionary/convergence>
- Ohlsson, Jonas, Hellingwerf, Karin, & Facht, Ulrika (2023). *Mediebarometern 2022*. Nordicom, Göteborgs universitet. <https://doi.org/10.48335/9789188855794>
- Oyedele, Adesegun, & Simpson, Penny M. (2018). Streaming apps: What consumers value. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 41, 296–304. <https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2017.04.006>
- Pon, Bryan, Seppälä, Timo, & Kenney, Martin (2015). One Ring to Unite Them All: Convergence, the Smartphone, and the Cloud. *Journal of Industry, Competition and Trade*, 15(1), 21–33. <https://doi.org/10.1007/s10842-014-0189-x>
- Rubin M., Alan (2002). The Uses-and-Gratifications Perspective of Media Effects. I Jennings Bryant, Dolf Zillmann, & Mary Beth Oliver (Red.), *Media Effects* (0 uppl., s. 535–558). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781410602428-24>
- Ruggiero, Thomas E. (2000). Uses and Gratifications Theory in the 21st Century. *Mass Communication and Society*, 3(1), 3–37. https://doi.org/10.1207/S15327825MCS0301_02
- Schrock, Andrew Richard (2015). Communicative Affordances of Mobile Media: Portability, Availability, Locatability, and Multimediality. *International Journal of Communication*, 9(1), 1229–1246.

Sonix (2024). <https://sonix.ai>

Spilker, Hendrik Storstein, & Colbjørnsen, Terje (2020). The dimensions of streaming: Toward a typology of an evolving concept. *Media, Culture & Society*, 42(7–8), 1210–1225. <https://doi.org/10.1177/0163443720904587>

Sundar, S. Shyam, & Limperos, Anthony M. (2013). Uses and Grats 2.0: New Gratifications for New Media. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 57(4), 504–525. <https://doi.org/10.1080/08838151.2013.845827>

Tattersall Wallin, Elisa (2020). Reading by listening: Conceptualising audiobook practices in the age of streaming subscription services. *Journal of Documentation*, 77(2), 432–448. <https://doi.org/10.1108/JD-06-2020-0098>

TT (2022). Spotify lanserar ljudbokstjänst. *svt nyheter*. <https://www.svt.se/kultur/spotify-lanserar-ljudbokstjanst>

Winger, Howard W. (1955). Historical Perspectives on the Role of the Book in Society. *The Library Quarterly*, 25(4), 293–305. <https://doi.org/10.1086/618232>

Bilaga 1 – intervjuguide (första utkastet)

Tema: allmänna bakgrundsfrågor

- Vilken (eller vilka) ljudboksappar använder du dig av?
- Hur kom det sig att du började lyssna på ljudböcker? (reklam/marknadsföring, rekommendation från andra, uppsökande...)

Tema: användning & funktion

- Hur ofta ungefär lyssnar du på ljudböcker (veckovis/månadsvis/årsvis)?
  - Upplever du att du lyssnar mer under vissa tider på dygnet?
  - När läste du senast en fysisk bok?
- Känner du att det är enklare att lyssna på än bok än att läsa den?
  - Om ja: varför?
  - Om nej: varför?
- Känner du att du kan göra andra saker samtidigt som du lyssnar på ljudböcker?
  - Om ja:
    - Påverkar detta din koncentration i läsningen och i så fall på vilket sätt?
- Upplever du att du läser mindre fysiska böcker eller lika många, efter att du börjat lyssna på ljudböcker?
  - Tror du att ditt bokläsande av fysiska böcker kan komma att minska i takt med att din ljudbokslyssning fortsätter?
  - Skulle du kunna tänka dig övergå till att enbart lyssna på böcker?
- Vad känner du att du får ut av att lyssna på böcker? Exempelvis en lugn stund, spänning, underhållning, fly vardagen...

Tema: ljudboksapparnas egenskaper

- Man kan ibland jämföra ljudboksapparna med bibliotek, i och med det stora utbudet de erbjuder, är det något du uppskattar med ljudbokstjänsterna eller känns det besvärligt att utbudet är så stort?

- Upplever du att du får relevanta rekommendationer och/eller böcker utvalda utefter din smak i appen/apparna du använder?
  - Påverkar appens egna rekommendationer dig till vidare lyssning/mer lyssning?

Tema: fysiska boken i jämförelse med ljudboken

- Finns det någon/några egenskaper med fysiska böcker du tycker om som ljudböcker inte har?
  - Upplever du att du har en känslomässig koppling till fysiska böcker som är viktig för dig?
  - Känns det viktigt för dig att du äger de böcker som du läser?
- Skulle du kunna resonera kring kostnaden av ljudbokstjänsterna. Anser du exempelvis att de är ett billigare eller ett dyrare alternativ till fysiska böcker?
- Upplever du att det finns en skillnad i kvalité när du lyssnar jämfört med läser en bok?
- Föredrar du ljudböcker eller fysiska böcker?
  - Vill du utveckla anledningen till din preferens?

Bilaga 2 – intervjuguide (bearbetad version)

- **Inledningsfråga:**

- Hur kom det sig att du började lyssna på ljudböcker? (exempelvis reklam/marknadsföring, rekommendation från andra, uppsökande...)

Tema 1: användning & funktion

- Val av ljudboksapp
- Lyssnarvanor (var, när, hur mycket)
- Läsarvanor (var, när, hur mycket)
- Relation till böcker och läsning över lag
- Enkelhet/svårhet med att lyssna jämfört med att läsa
- Flexibilitet (att göra saker samtidigt som lyssning)
  - Påverkad koncentration
- Mängd (böcker/ljudböcker)
  - Minskning eller ökning av mängd fysiska böcker i samband med ljudbokslyssnandet
  - Sluta läsa helt och bara lyssna
  - Sluta lyssna helt och bara läsa
- Uppfyllda behov av läsning (exempelvis en lugn stund, spänning, underhållning, fly vardagen...)

Tema 2: ljudboksapparnas egenskaper

- Apparnas stora utbud
- Rekommendationer från apparna
- Uppletandet av böcker, att hitta vad man ska lyssna på/läsa

Tema 3: fysiska boken i jämförelse med ljudboken

- Fysiska böckers egenskaper jämfört med ljudbokens (positiva/negativa)
- Känslomässig koppling till den fysiska boken
  - Vad böcker och läsning betyder för respondenten

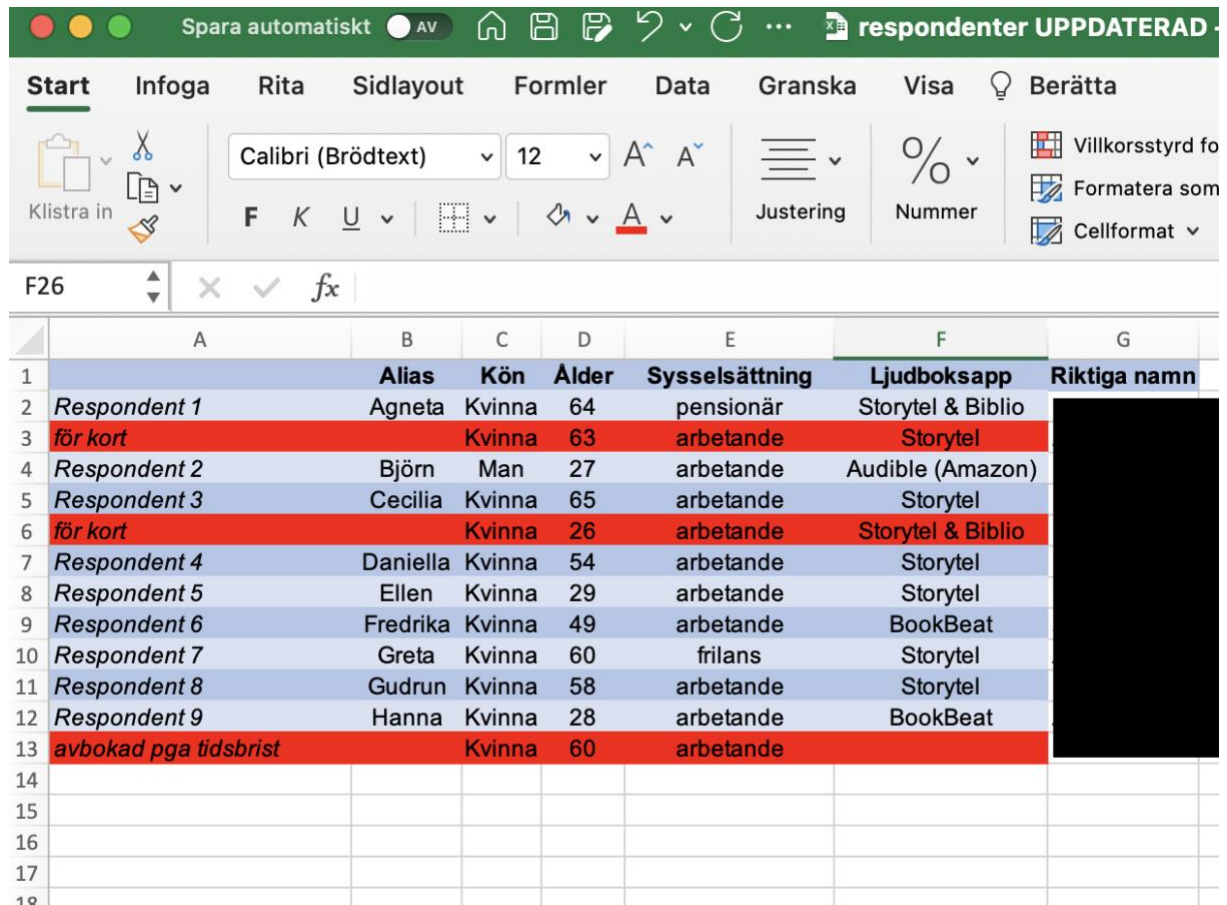
- Den fysiska bokens funktion
- Ägandet av böcker
- Kostnaden av böcker
- Kostnaden av ljudbokstjänster
- Skillnad i kvalitet
- Lästakt
- Uppläsare

Avslutande fråga:

- Har du något du vill tillägga?

Bilaga 3 – excelfil

Infogad bild på excelfil av samtliga respondenter, inklusive de som inte kom med i studien, som användes för att hålla rätt på intervjupersonerna under transkribering samt arbetet med resultat- och analyskapitlet.

The screenshot shows an Excel spreadsheet with the following data:

	A	B	C	D	E	F	G
		Alias	Kön	Ålder	Sysselsättning	Ljudboksapp	Riktiga namn
1							
2	Respondent 1	Agneta	Kvinna	64	pensionär	Storytel & Biblio	
3	för kort		Kvinna	63	arbetande	Storytel	
4	Respondent 2	Björn	Man	27	arbetande	Audible (Amazon)	
5	Respondent 3	Cecilia	Kvinna	65	arbetande	Storytel	
6	för kort		Kvinna	26	arbetande	Storytel & Biblio	
7	Respondent 4	Daniella	Kvinna	54	arbetande	Storytel	
8	Respondent 5	Ellen	Kvinna	29	arbetande	Storytel	
9	Respondent 6	Fredrika	Kvinna	49	arbetande	BookBeat	
10	Respondent 7	Greta	Kvinna	60	frilans	Storytel	
11	Respondent 8	Gudrun	Kvinna	58	arbetande	Storytel	
12	Respondent 9	Hanna	Kvinna	28	arbetande	BookBeat	
13	avbokad pga tidsbrist		Kvinna	60	arbetande		
14							
15							
16							
17							
18							